

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง สภาพชีวิตของผู้เสียหายและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมการเสียหายเป็นการศึกษาข้อเท็จจริงในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ในสังคม ดังนั้นย่อมต้องอาศัยการศึกษาในมิติต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อความเข้าใจถึงสิ่งต่างๆที่ปรากฏโดยเฉพาะเรื่องพฤติกรรมต่างๆทั้งที่เป็นส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม ทั้งนี้ต้องอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสมมาช่วยกำหนดกรอบเพื่ออธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นอันจะนำไปสู่บทสรุป ซึ่งจะสามารถสะท้อนภาพของสิ่งที่ศึกษา ให้กระจ่างชัดถึง เหตุและผลของสิ่งที่ปรากฏการณ์นั้นๆ การศึกษาเรื่องสภาพชีวิตของผู้เสียหายและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมการเสียหาย ผู้วิจัยกำหนดแนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

- 1.แนวคิดที่อธิบายการศึกษาตัวแปรเรื่องสภาพชีวิต
 - แนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต
- 2.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมการเสียหาย
 - แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพแบบ Precede Framework
- 3.กลุ่มแนวคิดและทฤษฎีที่อธิบายตัวแปรปัจจัยสาเหตุของเกิดพฤติกรรมการเสียหาย
 - กลุ่มแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยด้านครอบครัว
 - การสื่อสารในครอบครัว
 - ความสัมพันธ์ในครอบครัว
 - ทฤษฎีจิตวิเคราะห์กับครอบครัว
 - แนวคิดและทฤษฎีอิทธิพลของสื่อที่มีต่อพฤติกรรม
 - กลุ่มแนวคิดและทฤษฎีด้านสังคมวิทยา

- ทฤษฎีการสมาคมที่แตกต่างกัน
- ทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคม
- แนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจ
- ทฤษฎีอาชญาวิทยาว่าด้วยเรื่องสถาบันที่ทำให้เกิดอาชญากรรม

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

- งานวิจัยเกี่ยวกับยาบ้า
- งานวิจัยยาเสพติดทั่วไปที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. แนวคิดที่อธิบายการศึกษาตัวแปรเรื่องสภาพชีวิต

แนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพชีวิตของผู้เสพติดยาบ้า โดยผู้วิจัยให้คำจำกัดความในการวิจัยครั้งนี้ว่า " เป็นลักษณะสภาพของความเป็นอยู่ แบบแผนการดำรงชีวิตในบริบทต่างๆ ทั้งในครอบครัว ชุมชน และสังคม " ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเรื่องของคุณภาพชีวิตมาเป็นแนวคิดในการอธิบายเรื่องสภาพชีวิต ซึ่งนักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิต ดังนี้

เย็นใจ เลหาวิช (2526:47) " จุดหมายปลายทางในการดำรงชีวิตที่บุคคลมุ่งหวังที่จะให้ชีวิตของตนมีคุณภาพสูงสุดในแนวที่ตนปรารถนาคือ คุณภาพชีวิต "

สุนันท์ สิ้นชื่อสัตย์กุล (อ่างในอัญชลี ตริตระการ,2540:1) " สภาพในการดำเนินชีวิตของบุคคลไม่ว่าจะอยู่ในสภาวะปกติหรือเจ็บป่วยสิ่งที่ทุกคนปรารถนาคือ คุณภาพชีวิต "

จริยาวัตร คมพยัคฆ์ (2537: 14) คุณภาพชีวิตเป็นนามธรรมที่มีความซับซ้อนหลายมิติ เน้นเป็นพิเศษที่ " การมีความสุข " และ " ความพึงพอใจในชีวิต " ของแต่ละบุคคลที่อยากให้เป็นหรือคาดหวัง

เนตรนภา คู่พันธ์วี (อ่างในอัญชลี ตริตระการ,2540:2) คุณภาพชีวิต เป็นผลลัพธ์ของการปรับตัวที่ซับซ้อน โดยขึ้นกับธรรมชาติและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านร่างกาย จิตใจ

อารมณ์ และสังคม ของแต่ละบุคคล ดังนั้นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามสภาพชีวิตของแต่ละบุคคล

สร้อยญา เขียวโอกาส (2526 :1) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หรือสภาพชีวิตที่มีคุณภาพ นั้นโดยทั่วไปหมายถึง การกินดี อยู่ดี มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ หรือการมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด สามารถทำงานประกอบอาชีพที่ประสบความสำเร็จ หรือการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

อัญชลี ตริตระการ (2540: 13) คุณภาพชีวิตน่าจะหมายถึงความพึงพอใจในชีวิต การกินดีอยู่ดี มีสุขภาพแข็งแรง การมีเศรษฐกิจดี มีชีวิตที่กลมกลืนกับครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

สมชาย สุขศิริเสรีกุล (อ้างในอัญชลี ตริตระการ,2540:1) สภาพชีวิตของบุคคลจะเป็นอย่างไร ต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ค่านิยม และจิตใจ

ยูเนสโก (Unesco 1981 :1) ได้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต มีดังนี้

1. อาหาร
2. สุขภาพอนามัยและโภชนาการ
3. การศึกษา
4. สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร
5. ที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐาน
6. การมีงานทำ
7. ค่านิยม ศาสนา จริยธรรม กฎหมาย และปัจจัยทางด้านจิตวิทยา

สำหรับในประเทศไทย คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้รวบรวมดัชนีบ่งชี้สภาพชีวิตของคนไทย ที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีในรูปของความจำเป็นพื้นฐาน 8 ประการ ดังนี้

1. ประชาชนในครอบครัว ได้รับประทานอาหารถูกสุขลักษณะ และเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย
2. ประชาชนในครอบครัว มีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

3. ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการสังคม ขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ
4. ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
5. ประชาชนมีการผลิต หรือจัดหาอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ
6. ครอบครัวสามารถควบคุมช่วงเวลาและจำนวนบุตรได้ตามต้องการ
7. ประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และกำหนดวิถีชีวิตของชุมชนของตน
8. ประชาชนมีการพัฒนาจิตใจให้ดีขึ้น

ฟลาแกน (Flanagan ,1978: 138-147) ได้ดัดแปลงการประเมินคุณภาพชีวิต เพื่อใช้ศึกษาลักษณะสภาพชีวิตของคน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตโดยรวม โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ความสุขสบายด้านร่างกาย และองค์ประกอบในการดำรงชีวิต แบ่งเป็น
 - 1.1 องค์ประกอบในการดำรงชีวิต ประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัยในทรัพย์สิน
 - 1.2 สุขภาพและความปลอดภัยส่วนบุคคลประกอบด้วย การมีความสุข ปลอดภัยจากความเจ็บป่วยด้านร่างกายและจิตใจ
2. ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น แบ่งเป็น
 - 2.1 สัมพันธภาพกับคู่สมรสหรือคู่รัก ได้แก่ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือสนับสนุน มีสัมพันธภาพในรักที่ดี มีความพึงพอใจในเพศสัมพันธ์
 - 2.2 การเลี้ยงดูบุตรหลาน ได้แก่ การช่วยเหลือ สั่งสอน และดูแลบุตรหลาน
 - 2.3 สัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัว มีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีความเข้าใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 - 2.4 สัมพันธภาพกับเพื่อนสนิท มีการช่วยเหลือสนับสนุน สนใจ มีความรักและให้คำแนะนำ ปรีกษา ซึ่งกันและกัน
3. ด้านกิจกรรมในสังคม
 - 3.1 มีกิจกรรมในการให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ การร่วมเป็นสมาชิกขององค์กร กลุ่มอาสาสมัคร และการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
 - 3.2 มีกิจกรรมในท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ

4. ด้านการพัฒนาตนเอง และมีความรู้สึกภูมิใจ

- 4.1 การพัฒนาสติปัญญา มีการเรียนรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาและความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ของชีวิต รู้จุดเด่น และจุดด้อยของตนเอง
- 4.2 ความเข้าใจส่วนบุคคล และการวางแผนของตนเอง
- 4.3 การประกอบอาชีพการงาน มีความสนใจในงาน ได้รับการยอมรับประสบความสำเร็จในการทำงาน ได้รับการตอบแทนที่ดี
- 4.4 มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และมีความตื่นตัวอยู่เสมอ โดยการแสดงออกถึงความคิดริเริ่มใหม่ๆ

5. การพักผ่อนหย่อนใจ

- 5.1 การพบปะกับบุคคลใหม่ ทั้งในและนอกร้าน การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม
- 5.2 การได้รับสิ่งบันเทิง เช่น ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง อ่านหนังสือ
- 5.3 การหาสิ่งหย่อนใจ โดยตนเองเป็นผู้ปฏิบัติ เช่น การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และการท่องเที่ยว

จากแนวคิดที่กล่าวมานั้น การศึกษาสภาพชีวิตของผู้เสพยาบ้าครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดองค์ประกอบการศึกษาเรื่องสภาพชีวิต แบ่งเป็น 7 องค์ประกอบ คือ ลักษณะทางประชากร ประวัติสภาพชีวิตครอบครัว สภาพองค์ประกอบพื้นฐานการดำรงชีวิต สภาพแบบแผนการดำรงชีวิตประจำวัน พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชน ความพึงพอใจในสภาพชีวิตของตน เป้าหมายในชีวิตและการพัฒนาตนเอง

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เป็นแบบอย่างการศึกษาตัวแปรเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมการเสพยาบ้า

แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพแบบ Precede Framework

Precede Framework เป็นการวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพที่ใช้ได้อย่างกว้างขวาง ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน สามารถนำไปประยุกต์เข้ากับการอธิบายถึงการเกิดพฤติกรรมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคมในเรื่องต่างๆ ทั้งยังมีความเชื่อว่ากรอบแนวคิดนี้สามารถวิเคราะห์ให้มองเห็นสภาพปัญหา ที่จะนำไปสู่การวางแผนและการแก้ไขปัญหาได้อย่างต่อเนื่อง

ซึ่งแนวคิดนี้มีความสมบูรณ์สูงหรือเป็นรูปแบบที่ชัดเจน สามารถนำไปใช้ในทุกสถานการณ์ได้เสมอ การใช้ Precede Framework จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานหรือต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ปัจจัย 3 ปัจจัยซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรม ต่างๆร่วมกันเสมอ โดยที่ไม่คำนึงถึงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยเฉพาะ ปัจจัย 3 ปัจจัยดังกล่าวนี้ กรีนและคณะ (Green et. al) จำแนกออกเป็นดังนี้

1. **ปัจจัยนำ** หมายถึง ปัจจัยที่มีก่อนเกิดพฤติกรรมซึ่งให้เหตุผลและเป็นการจูงใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรมนั้น อันได้แก่ ความรู้ ทักษะคติ ค่านิยม ความเชื่อ การรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจ บุคคลหรือกลุ่มให้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2. **ปัจจัยเอื้ออำนวย** หมายถึง ปัจจัยที่สนับสนุนให้พฤติกรรมนั้นเป็นไปได้หรือเกิดขึ้นได้ ประกอบด้วย การมีทักษะและการมีแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการทำให้เกิดพฤติกรรม ปัจจัยเอื้ออำนวยมักเกี่ยวข้องกับเรื่องของทรัพยากรที่มีอยู่และการเข้าถึงทรัพยากร

3. **ปัจจัยเสริมแรง** หมายถึง ปัจจัยที่แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมนั้นได้รับการสนับสนุนซึ่งอาจเป็นไปในทางบวก หรือทางลบขึ้นอยู่กับทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งบางคนก็มีอิทธิพลต่อการทำให้เกิดพฤติกรรมนั้นมากกว่าคนอื่น ๆ

ทั้งนี้กรีนและคณะ ได้เสนอแนะสิ่งสำคัญสำหรับการใช้ Precede Framework 2 ประการเพื่อที่จะประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมคือ

1. ต้องเข้าใจว่าพฤติกรรมมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย (Multiple Factors)
2. ในการนำแนวคิด Precede Framework ไปใช้ จำเป็นต้องนำความรู้พื้นฐานในวิทยาการสาขาต่างๆทั้งสังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ ระบาดวิทยาและการบริหารมารวมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานและสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตได้

ทั้งนี้ กรีนและคณะ สร้างแผนภูมิกรอบแนวคิดลำดับขั้นของ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมไว้ในแผนภูมิที่ 3

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบในการศึกษาในเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมการเล่นพิศยาบ้าตามกรอบแนวคิดของกรีนและคณะแบบ Precede Framework ได้ดังนี้

1. ปัจจัยนำ เป็นปัจจัยที่เกิดก่อนพฤติกรรมการเสพติดยาบ้า ซึ่งจะให้เหตุผลหรือเป็นแรงจูงใจทำให้เกิดพฤติกรรมการเสพติดยาบ้า การศึกษาปัจจัยนำในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

- 1.1 ศึกษาปัญหาครอบครัวของผู้เสพติดยาบ้า
- 1.2 ศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องยาบ้า
- 1.3 ศึกษาความรู้สึกนึกคิดของผู้เสพติดที่เกี่ยวข้องกับยาบ้า

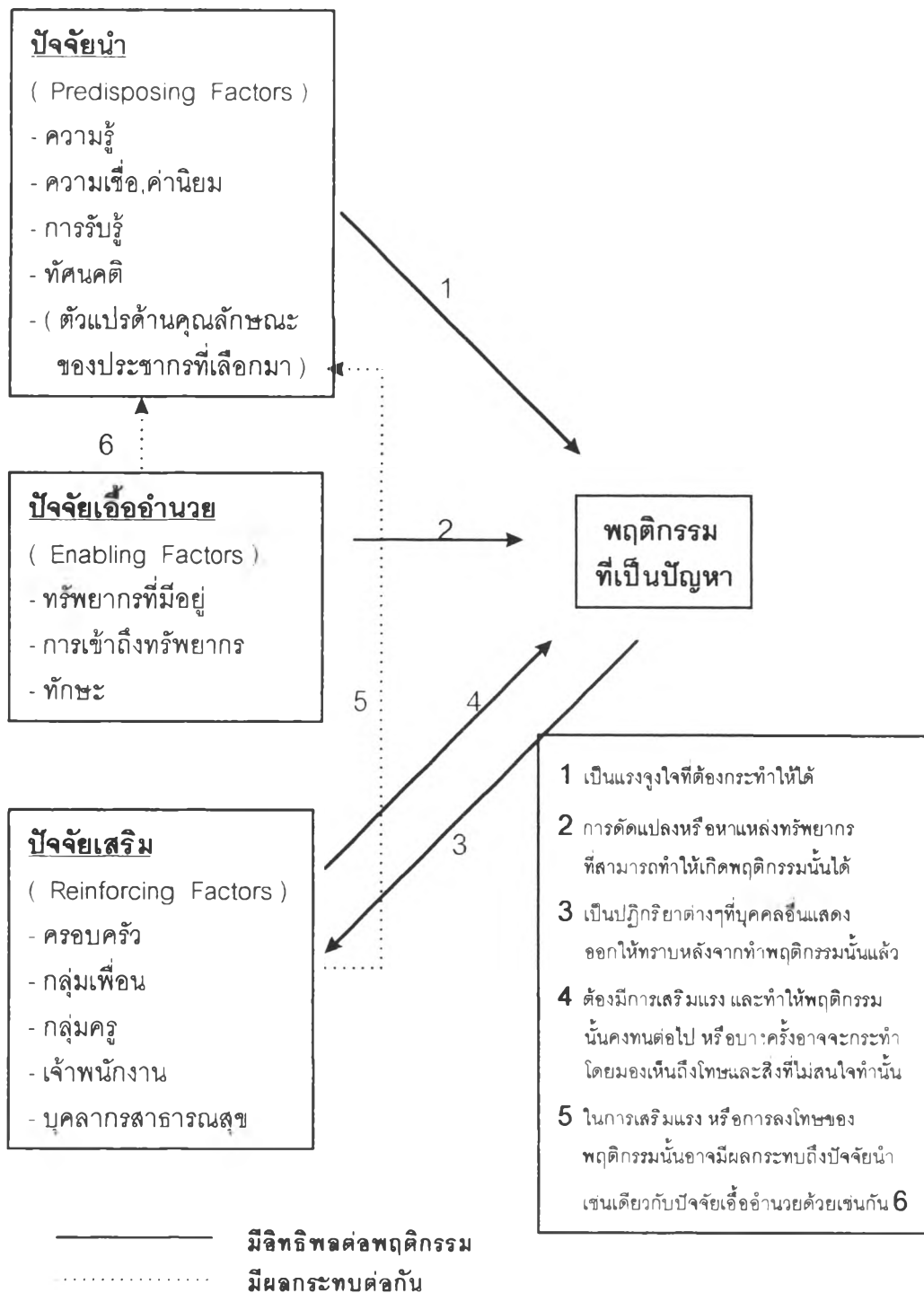
2. ปัจจัยเอื้ออำนวย เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้พฤติกรรมการเสพติดยาบ้าเกิดขึ้น ในการศึกษาปัจจัยเอื้อในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่สภาพความเป็นอยู่ประจำวันในบริบทที่สัมพันธ์กับยาบ้า โดยแบ่งเป็น

- 2.1 ศึกษาสภาพการณ์เรื่องความใกล้ชิดกับแหล่งผลิต ผู้ขาย ผู้เสพย์และตัวยาบ้า
- 2.2 ศึกษาสภาพการณ์เรื่องการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการผลิต การซื้อขายและการเสพติดยาบ้า
- 2.3 ศึกษาเรื่องความรู้สึกนึกคิดต่อขบวนการในการปราบปรามยาบ้า

3. ปัจจัยเสริมแรง เป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมนั้นได้รับการส่งเสริมจากแหล่งต่างๆ ซึ่งอาจเป็นการเสริมแรงทั้งในทางบวกและลบ การวิจัยครั้งนี้ปัจจัยเสริมได้แก่

- 3.1 ศึกษาการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาบ้า
- 3.2 ศึกษาปฏิกิริยาแรงเสริมจากสื่อต่างๆ อันได้แก่ การได้รับการสั่งสอน แนะนำ ตักเตือน ตีชม ชักจูง ส่งเสริมเกี่ยวกับเรื่องการเสพติดยาบ้า แบ่งเป็น
 - 3.1.1 สื่อบุคคล ได้แก่ บุคคลในครอบครัว กลุ่มเพื่อน ครู อาจารย์ บุคลากรสาธารณสุข เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการปราบปราม
 - 3.1.2 สื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร ภาพยนตร์/ วิดิทัศน์
 - 3.1.3 สื่อเฉพาะกิจต่างๆ ได้แก่ คำขวัญ ป้ายประกาศ โปสเตอร์ แผ่นพับ สปอตรณรงค์ทางโทรทัศน์และวิทยุ และอื่นๆ

แผนภูมิที่ 3 ลำดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรม
ตามแนวคิดPrecede Framework

3. กลุ่มแนวคิดและทฤษฎีที่อธิบายตัวแปรปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรม การเสพติดยาบ้า

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยด้านครอบครัว

ความหมายของครอบครัว

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่า หมายถึง ผู้ร่วมครัวเรือน คือ สามี ภรรยา และบุตร เป็นต้น

ยนต์ ชุมจิต (อ่างในอาภรณ์ อินทรสุขุม, 2527 : 16) ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ ดังนี้

ในแง่ชีววิทยา ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่เกี่ยวพันทางสายโลหิต เช่น สามี ภรรยามีบุตร บุตรเกิดจากอสุจิของบิดา ผสมกับไข่ของมารดา ฉะนั้น บิดามารดากับบุตร จึงเกี่ยวพันกันทางสายโลหิต แล้วแต่ใครโมโหมและยีนส์ที่บุตรได้รับมาจากทั้งบิดามารดา

ในแง่กฎหมาย ครอบครัวหมายถึง ชายหญิงจดทะเบียนสมรสกัน มีบุตรคนเหล่านี้ เป็นครอบครัวเดียวกันตามกฎหมาย บุตรมีสิทธิ์ได้รับมรดกจากมารดา ถ้าไม่มีบุตร ผู้สืบสายโลหิตขึ้นไปหรือลงมาโดยตรงหรือที่จดทะเบียนเป็นบุตรบุญธรรมก็นับว่าเป็นครอบครัวเดียวกันตามกฎหมาย

ในแง่เศรษฐกิจ ครอบครัวคือ คนที่ใช้จ่ายร่วมกัน จากเงินงบประมาณเดียวกันที่ทำการสมรสแล้ว แยกบ้านไปอยู่ตึกต่างหาก แต่มีพันธะทางศีลธรรมที่จะเลี้ยงน้อง คือ ต้องส่งเสียเงินให้น้องเล่าเรียน เช่นนี้ นับว่าใช้จ่ายจากงบประมาณเดียวกันของครอบครัวเดียวกัน

ในแง่สังคม ครอบครัว คือ กลุ่มคนที่รวมอยู่ในบ้านเดียวกัน อาจเกี่ยวหรือไม่เกี่ยวกันทางสายโลหิต หรือทางกฎหมาย แต่มีปฏิสัมพันธ์กัน ให้ความรักและความเอาใจใส่ต่อกัน มีความปรารถนาดีต่อกัน เช่น ลูกของลูกจ้างอยู่ในบ้านเดียวกัน เจ้าของบ้านเลี้ยงดู ให้ความเอาใจใส่ความรัก และเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ในแง่สังคมความสัมพันธ์นั้น อาจจะแน่นแฟ้น หรือไม่กระชับสั้นคลอน หรือร้าวฉาน แต่ไม่ถึงแตกแยก ก็ยังนับว่าเป็นครอบครัว

หน้าที่ของครอบครัว

โดยทั่วไปครอบครัวมีหน้าที่อยู่ 4 ประการคือ (พัทณี เขยจรรรยา และประทุม ฤกษ์กลาง , 2531 : 9)

1. หน้าที่เศรษฐกิจ (Economic Function) พ่อแม่มีหน้าที่หาเงินมาเลี้ยงดูบุตรให้ได้
2. หน้าที่ในการให้สถานภาพ (Status Function) ครอบครัวจะต้องทำบทบาทในการที่จะปฐมนิเทศบุตรหลานในครอบครัวของตนเอง ให้รู้จักสถานภาพของตนตามความเห็นพ้องต้องกันของสังคม เช่น สอนว่าสถานภาพพ่อเป็นอย่างไร สถานภาพการเป็นแม่เป็นอย่างไร การเป็นบุตรหลานนั้นเป็นอย่างไร
3. หน้าที่ในการสืบต่อ (Reproduction Function) ครอบครัวมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบและมีลูกหลานสืบสกุลต่อไป
4. หน้าที่ในการอบรมให้เด็กเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และให้ความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย (Functions of Socialization and Security Giving)

ปัจจัยทางครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิด (อารมณ์ อินทรสุขุม, 2537:34)

1)ความไม่แน่นอนของการกวัดข้นพฤติกรรมและการลงโทษ(inconsistent discipline) พ่อแม่มีหน้าที่ต้องเอาใจใส่ดูแลกวัดข้นความประพฤติของลูกแต่การกวัดข้นความประพฤติที่ไม่เหมาะสมบางอย่างก็อาจนำไปสู่การกระทำผิดของเด็กได้ เช่นการเข้มงวดกวัดข้นความประพฤติมากเกินไป หรือลงโทษเด็กรุนแรงเกินไป และไม่ชี้แจงเหตุผลให้เด็กเข้าใจว่าทำไมจึงถูกลงโทษ ทำให้เด็กเข้าใจผิดคิดว่าพ่อแม่เกลียดชังตน หรือในบางราย การลงโทษเป็นไปอย่างไม่สม่ำเสมอ ไม่อยู่กับร่องกับรอย เด็กกระทำผิดอย่างเดียวกันหลายครั้ง แต่บางครั้งถูกลงโทษ บางครั้งก็ไม่ถูกลงโทษ บางครั้งแค่ถูกดุว่าบางครั้งถูกเขียนตีอย่างรุนแรงขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้ใหญ่ เช่นนี้ ทำให้เด็กเกิดความสับสน ทำตัวไม่ถูก ไม่แน่ใจว่าที่ตนทำไปนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ ซึ่งการกวัดข้นความประพฤติและการลงโทษเด็กนั้น พ่อแม่ควรอาศัยเทคนิคเข้าช่วยและควรร่วมมือกันยึดถือแนวทางอันเดียวกัน ไม่ใช่ว่าเด็กกระทำผิด มารดาเห็นแต่หนึ่งเฉยไม่สนใจ แต่บิดากลับลงโทษอย่างรุนแรง ทำให้เกิดผลเสียแก่เด็กมากกว่าที่จะเป็นผลดี เมื่อเด็กเกิดความสับสน ไม่อาจเข้าใจความถูกผิด เด็กนั้นก็ไม่สามารถที่จะควบคุมตนเองหรือยับยั้งใจไม่ให้เกิดผิดได้

2) ความแตกแยกของครอบครัว (Broken homes) ความแตกแยกนี้อาจเกิดขึ้นจากการหย่าร้าง การแยกกันอยู่ หรือการตายจากไปของบิดาหรือมารดา

อัลเบิร์ต โซลนิต (Albert Solnit) ผู้อำนวยการศูนย์การรักษารักษาเด็กแห่งเยล ได้กล่าวไว้ว่าการหย่าร้างเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่ซับซ้อนและรุนแรงมากที่สุดปัญหาหนึ่งของเด็ก

ผลการวิจัยจำนวนมากพบว่า เด็กชายวัยรุ่นที่ขาดพ่อนั้นจะมีปัญหาทางอารมณ์และสังคมมากกว่าเด็กที่มีทั้งพ่อและแม่ เด็กที่มาจากครอบครัวที่ขาดพ่อจะพบว่ามีพฤติกรรมที่หนีออกไปจากบ้านและโรงเรียนและเข้าไปพัวพันกับกิจกรรมที่ผิดกฎหมายต่าง ๆ และ เด็กที่กระทำผิดนั้นมักจะมาจากครอบครัวที่มีแต่แม่เพียงคนเดียวซึ่งสูญเสียพ่อไปอันเนื่องมาจากการตาย การหย่าร้าง หรือการแยกกันอยู่ และยังพบอีกว่า เด็กที่กระทำผิดนั้นก็มาจากครอบครัวที่มีแต่พ่อ และสูญเสียแม่ไปเช่นกันด้วย

3) ความไม่สงบสุขในครอบครัว (Family tension) ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เด็กกระทำผิด บิดามารดาที่ทะเลาะเบาะแว้งหรือทุบตีกันทำให้ครอบครัวขาดความสงบสุขเด็กที่ประสบกับสภาพเช่นนี้จะขาดความมั่นคงในจิตใจและอารมณ์ บางครั้งอาจตกเป็นเครื่องมือของบิดาหรือมารดาในการที่จะใช้ไปเป็นเครื่องมือต่อรองกับอีกฝ่ายหนึ่ง หรืออาจตกเป็นที่รองรับอารมณ์ของบิดามารดา เมื่อทั้ง 2 ฝ่ายทะเลาะวิวาทกัน ทำให้เด็กเสียใจ โกรธ ผิดหวัง และถูกกดดัน ต้องการทางแสดงออกในรูปของการกระทำผิด ซึ่งความไม่สงบสุขในครอบครัวนี้มีผลกระทบต่อเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย

4) การปล่อยปละละเลย ทอดทิ้ง ไม่เอาใจใส่ของบิดามารดา (Parental rejection , neglect , indifference) ซึ่งจะทำให้เด็กขาดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาสภาพจิตใจของตนเองให้สามารถควบคุมตนเอง ประพฤติตนอยู่ในกรอบของความถูกต้องดีงาม เด็กต้องการความรักความอบอุ่นของบิดามารดา เพื่อที่จะเสริมให้เขามีจิตใจมั่นคงสามารถต่อต้านกับสิ่งชั่วร้ายที่ไม่ดีจากภายนอกได้ ถ้าบิดามารดาไม่มีเวลาเอาใจใส่ทำให้เด็กว่าเหว่ ขาดความรัก ความอบอุ่น เด็กอาจเรียกร้องความสนใจโดยการแสดงออกในทางก้าวร้าวรุนแรงซึ่งเป็นการง่ายต่อการเข้าหาสิ่งที่ไม่ดี

ในเรื่องทำที่ของบิดามารดาที่มีต่อบุตรนั้นจะพบว่าหากความเป็นปฏิปักษ์ การปฏิเสธการทอดทิ้งของบิดามารดามีมากกว่าการยอมรับความรักความไว้วางใจในภูมิหลังของเด็กแล้วเด็กจะมีปัญหามากในเรื่องของการตระหนักรู้ความสามารถในชั้นเรียน มีความลำบากในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้ใหญ่ มีปัญหาทางโรคประสาท โรคจิตสรีรภาพ โรคจิตและมีปัญหาทางอุปนิสัยและความประพฤติ เช่น การมีพฤติกรรมเกเร (Delinquency)

จากการศึกษามากมายพบว่า พ่อแม่ที่เคยมีประสบการณ์ถูกทอดทิ้งไม่เอาใจใส่ มักจะทอดทิ้งไม่เอาใจใส่ลูกของตนด้วย

เด็กที่ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้ได้รับความเอาใจใส่จากพ่อแม่ จะพบได้ในเด็กที่หนีออกจากบ้านและโรงเรียน และเด็กที่กระทำผิดทั้งหลาย เด็กเหล่านี้จะแสดงความโกรธที่เขาารู้สึกมาเป็นเวลานาน ซึ่งจะไม่ได้แสดงที่บ้าน แต่จะแสดงในรูปของพฤติกรรมเกรี้ยวในที่ต่างๆ และนอกจากนี้ จะพบว่าพวกเขาจะเข้ากลุ่มกัน เนื่องจากการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสามารถให้ความรู้สึกของการเป็นเจ้าของและการเป็นที่ต้องการ ซึ่งจะสามารถช่วยให้เด็กเหล่านี้จัดการกับความรู้สึกขาดอารมณ์ในขณะเดียวกันก็ให้ความหมายของการปลดปล่อยความก้าวร้าวออกมาในกลุ่มได้โดยกิจกรรมเกรี้ยวต่าง ๆ

นอกจากปัจจัย 4 ประการนี้แล้ว ยังมีปัจจัยย่อย ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนอีก คือ

5) ลำดับของเด็กในครอบครัว (the child's ordinal position in the family) ลำดับของเด็กในครอบครัวมีผลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กและนำไปสู่พฤติกรรมการแสดงออกของเด็กได้อันเนื่องมาจากพ่อแม่อาจให้ระดับของการเอาใจใส่ต่างกัน เช่นการเป็นลูกคนแรกนั้นพ่อแม่จะให้การเอาใจใส่มาก เพราะเป็นลูกคนแรก เด็กจะได้รับความสนใจเป็นศูนย์กลางของความรัก ความเอาใจใส่ของพ่อแม่ญาติพี่น้อง ส่วนลูกคนกลางนั้น พ่อแม่ให้ความสนใจ เอาใจใส่น้อยกว่าลูกคนแรก เนื่องจากผ่านการมีลูกมาแล้ว ความตื่นเต้นในการเตรียมตัวและการเลี้ยงดูจึงมีไม่มากเท่าลูกคนแรก ประกอบกับลูกคนกลางจะได้รับข้าวของเครื่องใช้ เครื่องแต่งกายต่อจากพี่ ไม่ค่อยได้รับของใหม่ ๆ นัก สำหรับลูกคนสุดท้ายนั้น พ่อแม่จะให้ความดูแลเอาใจใส่มาก เนื่องจากเป็นลูกคนสุดท้าย พ่อแม่จะคอยห่วงใย ลูกคนสุดท้ายจะได้รับของใหม่ ๆ เพราะของเก่าของพี่ ๆ ไม่สามารถที่จะใช้ได้แล้ว เนื่องจากผ่านการใช้มาหลายรุ่น สภาพเช่นนี้จะทำให้ลูกคนกลางคิดว่าพ่อแม่ไม่รักไม่สนใจเอาใจใส่ในตัวเขาเท่าพี่น้องคนอื่น ๆ และอาจคิดว่าพ่อแม่ลำเอียงรักลูกไม่เท่ากันซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความน้อยใจจนกลายเป็นความรู้สึกที่ฝังใจ ซึ่งอาจนำไปสู่พฤติกรรมที่รุนแรงได้

6) ความไร้ผลของการสื่อสารในครอบครัว (a breakdown in family communications) ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมอันดับแรกที่มีมนุษย์ได้มีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เด็กจะติดต่อสื่อสารกับพ่อแม่ บุคคลในครอบครัวทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งโดยคำพูดและไม่ใช้คำพูด เพื่อที่เด็กจะได้เรียนรู้ค่านิยม ทักษะคติ เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข่าวสาร

ประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งในครอบครัวและจากภายนอกจนก่อให้เกิดการสร้างค่านิยม ทักษะที่เป็นของตนเองขึ้นมา และนอกจากนี้ การติดต่อสื่อสารจะช่วยทำให้เกิดการอบรมทางสังคม (Socialization) ให้แก่เด็กได้โดยการที่พ่อแม่ให้การอบรมสั่งสอนด้านจริยธรรม ศิลธรรม ศาสนา รูปแบบของความประพฤติดีงามให้แก่เด็กอื่นจะทำให้เด็กมีความยับยั้งชั่งใจต่อการกระทำผิดได้ในครอบครัวของเด็กที่กระทำผิดนั้น จะมีอัตราการสื่อสารเป็นแบบป้องกันตัวซึ่งจุดมุ่งหมายก็คือเพื่อป้องกันตนเองจากสิ่งต่าง ๆ สูงกว่าครอบครัวเด็กปกติ

การสื่อสารภายในครอบครัว (Family Communication Pattern)

ความแตกต่างของการสื่อสารภายในครอบครัวเหล่านี้ มีอิทธิพลต่อแบบแผนในการคิดและความสนใจที่เป็นแนวทางในการหล่อหลอม หรือพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล นักทฤษฎีส่วนมากเชื่อว่า ประสบการณ์ของบุคคลที่มาจากครอบครัวแบบต่าง ๆ ย่อมจะแตกต่างกัน อย่างเช่นแมคเคลลาดี แชฟฟีและแวกแมน (Chaffee, McLeod and Wackman, 1973 : 25)

รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว หมายถึง โครงสร้างและกระบวนการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว เช่น สามี-ภรรยา บิดา-มารดา-บุตร ซึ่งถือเป็นการวิเคราะห์การสื่อสารในระดับระหว่างบุคคล (Interpersonal Level) แทนที่จะเป็นระดับบุคคลโดยเดี่ยว (Individual Level)

ส่วนแคนเทอร์ (Kantor) และ เลร์ (Lehr) ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาวิจัยในสาขาสื่อสารในครอบครัวได้แบ่งคุณลักษณะหรือแบบวิธีของการสื่อสารในครอบครัวออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การสื่อสารในครอบครัวแบบปิด (Closed family Communication) การสื่อสารในครอบครัวแบบเปิด (Opened family Communication) และการสื่อสารในครอบครัวแบบปล่อย (Random family Communication) ซึ่งแต่ละแบบก็มีข้อดีและข้อด้อยในตัวของมันเองและอาจเป็นแบบวิธีสร้างสรรค์หรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับการเลือกสรรมาใช้ในแต่ละสถานการณ์

1. การสื่อสารในครอบครัวแบบปิด (Closed family Communication)

หมายถึง แบบวิธีการสื่อสารในครอบครัวที่เข้มงวด มีการวางระเบียบกฎเกณฑ์อย่างรัดกุม ผู้ที่กำหนดกฎเกณฑ์ คือที่มีอำนาจสูงสุดซึ่งมักจะ ได้แก่ บิดา ผู้กำหนดกฎเกณฑ์จะเป็นผู้ให้คำแนะนำ และควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว ประเด็นของการสนทนาและข้อมูลข่าวสารที่

ผ่านสื่อต่าง ๆ เข้ามาจะต้องถูกกลั่นกรองด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของครอบครัว ซึ่งจะกำหนดว่าอะไรบางอย่างที่สมาชิกควรจะได้ประสบพบเห็น และอะไรบางอย่างที่ไม่ควร

ในครอบครัวแบบนี้ เด็กที่อ่านหนังสือง่าย จะได้รับรางวัลเป็นสิ่งตอบแทน ในทางตรงกันข้ามก็ใช้การลงโทษสำหรับเด็กที่ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ เรื่องของเวลา มักเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดในครอบครัวแบบนี้ว่า มีการวางระเบียบในเรื่องเวลาไว้อย่างเคร่งครัด มีตารางเวลาสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และทุกคนต้องรักษาระเบียบ เช่น จะต้องกลับถึงบ้านไม่เกิน 17.00 น. จะต้องเข้านอนก่อน 21.00 น. ข้อความที่ผู้ใหญ่มักพูดกับเด็กในครอบครัวแบบนี้ได้แก่ ข้อความในทำนองที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของเกียรติยศของวงศ์ตระกูล

ข้อดีของครอบครัวแบบปิดคือ มักจะแก้ไขสถานการณ์ที่ยุ่งยากได้ โดยอาศัยวิธีการเชิงอำนาจนิยม ซึ่งมีคุณประโยชน์หลายประการ ประการแรก การใช้อำนาจนิยมมักจะมุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิผล ประการที่สอง วินัยและการควบคุมพฤติกรรมสามารถให้ความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยแก่สมาชิกได้เป็นอย่างดี ในกรณีที่สมาชิกประพฤติตามครรลองของกฎระเบียบ ประการที่สามการใช้ทรัพยากรในครอบครัวแบบนี้มักจะมีการจัดสรรอย่างรอบคอบ ไม่ปล่อยให้แต่ละคนทำอะไรตามอำเภอใจ ส่วนข้อเสียของครอบครัวแบบปิดก็คือ ทำให้บุตรหลานไม่มีอิสระอย่างเต็มที่ปิดกั้นตนเองจากโลกภายนอก ดำเนินกิจวัตรประจำวันอย่างเต็มที่ไปด้วยข้อกำหนด

2. การสื่อสารในครอบครัวแบบเปิด (Opened family Communication)

หมายถึง แบบวิธีการสื่อสารในครอบครัว ที่สมาชิกแต่ละคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจความเป็นไปต่าง ๆ ภายในครอบครัวสูง แต่ละคนมีบทบาทค่อนข้างมากและมีความยืดหยุ่นสูง แม้ว่าโดยปกติแล้ว พ่อแม่จะมีอำนาจในบ้านมากกว่าลูก แต่ก็มีความเฉพาะที่จำเป็น กฎระเบียบของครอบครัวเป็นสิ่งที่ผ่อนผันและเปลี่ยนแปลงได้ง่าย เช่น เวลาพร้อมรับประทานอาหารเย็นอาจเปลี่ยนแปลงโดยการตัดสินใจของคนส่วนใหญ่ในบ้านหรือบางคน อาจจะไม่มารับประทานอาหารเย็นที่บ้านก็ได้ ประเด็นต่าง ๆ เป็นเรื่องที่พูดคุยถกเถียงกันได้ การโน้มน้าวใจเป็นวิธีการที่พ่อแม่มักใช้ได้ผลดีกว่าการแสดงอิทธิพลเหนือลูก ทุกคนมีสิทธิ์โน้มน้าวใจสมาชิกคนอื่น ๆ ให้ทำสิ่งที่ตนต้องการแม้ว่าโดยปกติพ่อแม่จะเป็นหัวหน้าครอบครัวมีอำนาจในการจัดการต่าง ๆ ภายในบ้าน แต่โครงสร้างของอำนาจก็ไม่ได้เห็นไปอย่างตายตัว แต่ละคนมีสิทธิ์ที่จะเสนอ ร่วมตัดสินใจและดำเนินการได้ครอบครัวแบบนี้มีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกมาก พร้อมกันนี้ก็รับอิทธิพลจากภายนอกอยู่เสมอ ไม่มีการสกัดกั้นข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ที่หลั่งไหลมาสู่ครอบครัว

ข้อดีของครอบครัวแบบเปิด คือ สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิที่จะปรับความต้องการของตนเองให้เข้ากับครอบครัว เพราะใช้วิธีการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจและยืดถือเสียงข้างมากเป็นสำคัญ แต่ละคนสามารถมีอิทธิพลต่อครอบครัวได้ ครอบครัวแบบเปิดให้โอกาสแก่บุคคลในการเจริญเติบโตสูงทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา อย่างไรก็ตาม ข้อเสียของครอบครัวประเภทนี้ก็มี ได้แก่ การมีสภาพที่ง่ายต่อการแตกแยก ขาดความปรองดองกันเพราะต่างก็ยึดมั่นในความคิดเห็นของตนเมื่อมีข้อขัดแย้งขึ้นมา สมาชิกในครอบครัวมักมีอิฐิมานะที่จะเอาชนะกัน การหวังที่จะอาศัยเสียงเกินกว่าครึ่งหนึ่งนั้นพอจะเป็นไปได้ แต่ที่หวังจะให้ทุกคนเห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์นั้น เป็นไปได้อย่างยาก

3. การสื่อสารในครอบครัวแบบปล่อย (Random family Communication)

หมายถึง แบบวิธีการสื่อสารในครอบครัวที่สมาชิกแต่ละคนสามารถทำอะไรตามที่ตนต้องการได้ กฎระเบียบต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวแบบนี้เป็นไปตามสบายในแบบฉบับของแต่ละคน เรื่องที่แต่ละคนสนใจมักเป็นเรื่องในปัจจุบัน ไม่มีเป้าหมายระยะยาวสำหรับอนาคต การใช้ทรัพยากรหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัวแบบนี้ มักเป็นไปเพื่อจัดการกับปัญหาเฉพาะหน้า ครอบครัวแบบนี้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกสูง และรับอิทธิพลจากภายนอกมากตามอัธยาศัยของสมาชิกแต่ละคน ความเป็นอยู่เป็นไปตามความพอใจของแต่ละคน เช่น ในขณะที่คนอื่น ๆ นอนหลับ อาจจะมีบางคนทำงานหรือรับประทาน อาหาร เวลาอาหารแต่ละมื้อไม่คงที่ ขึ้นอยู่กับการจัดการในชีวิตประจำวันของสมาชิกแต่ละคน ในสภาพการณ์ที่ทำอะไรได้ตามสบาย หากเมื่อใดที่ดำเนินไปอย่างราบรื่น เมื่อนั้นเราก็จะมองเห็นว่าครอบครัวแบบนี้ ให้โอกาสแก่บุคคลที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีเสรีภาพ สร้างสรรค์ แต่หากเมื่อใดที่ดำเนินไปอย่างซลุกซลัก เราก็จะมองเห็นว่าครอบครัวแบบนี้เป็นหนทางไปสู่ความแตกร้างได้ง่าย เด็ก ๆ อาจจะถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้รับการเอาใจใส่อย่างเพียงพอ

ความสัมพันธ์ในครอบครัว

ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวอบอุ่น

ครอบครัวอบอุ่นหมายถึงครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อแม่ที่รักใคร่ปรองดองกันพ่อแม่เข้าใจความต้องการของลูกพ่อแม่เป็นเพื่อนคู่คิดและเป็นพี่ปรึกษาของลูกได้ ครอบครัวอบอุ่นจะต้องประกอบด้วย (จิตรา วสุวานิช อ่างโน อภรณ์ อินทรสุขุม ,2539 :19 -20)

1. พ่อแม่รักใคร่ปรองดองกัน ความรักใคร่ปรองดองของพ่อแม่ นั้น มีได้หมายความว่า พ่อแม่ไม่เคยมีความขัดแย้งกัน หรือไม่เคยทะเลาะวิวาทกันเลย เพราะโดยปกติวิสัยของคนที่อยู่ด้วยกัน ก็ย่อมจะมีความไม่ลงรอยกัน มีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันบ้างเป็นธรรมดา แต่หมายความว่า พ่อแม่จะต้องพยายามหันหน้าเข้ามาปรึกษาหารือกัน มีอะไรที่ไม่เข้าใจกัน ก็ช่วยกันคิดแก้ปัญหา ให้อภัยซึ่งกันและกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุข คอยเอาใจใส่เรียนรู้อุปนิสัยของแต่ละฝ่ายรู้จักเอาอกเอาใจซึ่งกันและกันซึ่งความรักใคร่ปรองดองกันระหว่างพ่อแม่นี้เป็นสิ่งสำคัญมากต่อชีวิตครอบครัวเด็กจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีจิตใจอบอุ่น มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นเด็กร่าเริงแจ่มใส มองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีสุขภาพจิตดี กล้าเผชิญปัญหา ไม่หลบหนีปัญหา มีความกล้าที่จะแสดงออก เพราะมีความมั่นใจในตนเองมั่นใจในความสามารถของตนเมื่อเด็กมีสุขภาพจิตดี กระทำสิ่งใดผิด เขาก็จะกล้าที่จะยอมรับผิดไม่โทษผู้อื่นหรือสิ่งอื่นใดนอกจากนี้เด็กยังจะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ชอบเผชิญหน้ากับปัญหาใหม่ ๆ มีความใฝ่รู้ชอบศึกษาค้นคว้าในสิ่งที่ไม่รู้

2. พ่อแม่เข้าใจความต้องการ พ่อแม่เข้าใจความต้องการของลูกและสนองความต้องการของลูกไม่ใช่สนองความต้องการของพ่อแม่ด้วยการบังคับจิตใจลูก

3. พ่อแม่ต้องเป็นเพื่อนคู่คิดและเป็นທີ່ปรึกษาของลูกได้ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่ลูกเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อลูก ๆ ประสบปัญหาหรือมีข้อข้องใจในเรื่องใด ๆ ลูกควรจะรู้ว่าตนเองสามารถหันหน้าไปปรึกษาพ่อหรือแม่ของตนเองได้ พ่อแม่ควรจะวางตนให้เป็นบุคคลที่ลูกไว้วางใจได้มากที่สุด ในครอบครัวที่อบอุ่น เด็กจะรู้ว่าไม่มีใครจะให้ความรัก และให้อภัยแก่เขาได้ในทุกเรื่องเหมือนกับพ่อแม่ของตนเอง ถ้าพ่อแม่สามารถเป็นที่พึ่งของลูก ๆ ได้แล้ว ลูกก็จะไม่ไปพึ่งพิงความช่วยเหลือจากเพื่อน หรือบุคคลอื่นนอกครอบครัว ดังนั้นพ่อแม่ควรจะตั้งใจช่วยกล่อมเกลาคำความคิด เจตคติ ค่านิยม และจริยธรรมของเด็กในวัยต่าง ๆ ดังคำกล่าวที่ว่า พ่อ แม่ คือ ครูคนแรกของลูก และเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาพฤติกรรมของเด็ก

ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวแตกแยก

ครอบครัวแตกแยกหมายถึงครอบครัวที่มีความแตกร้างขัดแย้งกันระหว่างพ่อแม่ แล้วพลอยส่งผลถึงลูกด้วย ซึ่งมีอยู่หลายลักษณะด้วยกัน ที่สำคัญที่จะกล่าวถึงในการวิจัยนี้ มี 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกันการหย่าร้างของพ่อแม่ นับว่าเป็นฝันร้ายต่อพัฒนาการทางด้านจิตใจของเด็กเป็นอย่างยิ่งและส่งผลถึงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กอีกด้วย

ครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกัน และมีการนำพ่อใหม่ หรือแม่ใหม่เข้ามาอยู่ในบ้านนั้น สิ่งนี้จะกระทบกระเทือนจิตใจ และทำความลำบากใจให้กับเด็กเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเด็กที่ไม่ได้เตรียมใจไว้สำหรับพ่อใหม่หรือแม่ใหม่ จะมีความรู้สึกว่าคุณคนผู้มาใหม่นั้นเป็นผู้บุกรุก อาจจะพยายามหาวิธีกลั่นแกล้งให้ตกใจ มีการทดสอบของผู้มาใหม่ที่มีต่อตนเอง และยิ่งในกรณีที่ต่างฝ่ายต่างมีลูกติดมาด้วยแล้ว ก็จะเกิดกรณีการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น ทะเลาะวิวาทระหว่างเด็กกันเอง

จากการศึกษาในต่างประเทศระยะ 20 ปีที่ผ่านมา จะพบว่าครอบครัวที่ขาดพ่อ นั้น จะส่งผลเป็นอย่างมากต่อลูกชาย กล่าวคือ ลูกชายที่ถูกเลี้ยงดูมาโดยไม่มีพ่อ มักจะมีลักษณะของผู้หญิงอยู่มาก ไม่ค่อยมีความก้าวร้าว และมีลักษณะที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น นอกจากนี้เด็กผู้ชายบางคน อาจจะใช้กลวิธีกลบเกลื่อนปมด้อยที่ขาดพ่อ โดยยิ่งแสดงลักษณะของความเป็นผู้ชายมากเกินไป เช่น ทำตัวเป็นนักเลง อาละวาดต่อผู้อื่น เป็นต้น การศึกษาเหล่านี้ยืนยันถึงทฤษฎีที่ว่า เด็กผู้ชายจะเลียนแบบบุคลิกภาพจากลักษณะความเป็นชายจากพ่อ

เด็กที่มาจากครอบครัวที่หย่าร้างกันมักจะส่งผลร้ายต่อพัฒนาการด้านจิตใจของเด็ก เด็กจะกลายเป็นคนหงอยเหงา ซึมเศร้า และค่อนข้างเก็บตัว บางรายอาจจะกลายเป็นคนก้าวร้าว ชอบรุกราน ชอบเอาชนะผู้อื่น เมื่อเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ก็มักจะมีจิตใจที่ไม่มั่นคง ไม่สามารถจะรักใคร่จริง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเขาไม่เคยเห็นตัวอย่างที่ดีมาก่อนนั่นเอง

2. ครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกัน ครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะกันเป็นประจำ จะทำให้เด็กมีความวิตกกังวลสูง เด็ก ๆ ในครอบครัวไม่เข้าใจว่าพ่อแม่ทะเลาะกันแล้วอาจจะดีกันได้ อาจจะมีพูดคุยกันเหมือนปกติ ในความเข้าใจของเด็ก โดยเฉพาะเด็กเล็กนั้น มักจะคิดว่านี่คือสภาวะที่ดีที่สุดจะทนทานได้ และบ่อยครั้งที่เด็กเล็กมักคิดว่าตนเองคือสาเหตุของการทะเลาะวิวาทของผู้ใหญ่ นักวิชาการบางคน กล่าวว่าเด็ก ๆ ไม่อาจจะทำตัวเป็นกลางในการทะเลาะเบาะแว้งของพ่อแม่ ในใจของเด็กจะต้องเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ผลของความรู้อันนี้อาจเป็นอันตรายต่อการพัฒนานิสัยและความรู้สึกในเรื่องเพศได้ เมื่อเด็กผู้ชายไม่ชอบพ่อหรือเด็กผู้หญิงเกิดไม่ชอบแม่เด็กก็จะขาดบุคคลที่ตนจะยึดเป็นแบบอย่างเด็กจะไม่ยอมรับการเลียนแบบนิสัยคุณค่า การปฏิบัติตนของพ่อแม่ เด็กจึงจะต้องเสาะแสวงหาตัวแบบจากบุคคลอื่นนอกครอบครัว นอกจากนี้การที่พ่อแม่มีการขัดใจกัน และมีความคิดเห็นขัดแย้งกันตลอดเวลา ในที่สุดก็จะหาพรรคพวกของตน ฝ่ายพ่อก็จะโจมตีแม่ ฝ่ายแม่ก็จะกล่าวหาพ่อ เพื่อเด็ก ๆ จะได้หันมารักตนเห็นพ้องกับตน โดยที่พ่อแม่ประเภทนี้หารู้ไม่ว่าตนกำลังเพาะนิสัยไม่ดีให้กับเด็ก กล่าวคือเด็กจะพัฒนานิสัยการเป็นคนชอบหาเรื่องหาราวกับผู้อื่น ชอบหาทางเล่นงานคู่ต่อสู้ ยกตนข่มท่าน จะทำวิธีการ

ใด ๆ ก็ได้เพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้ จินอทท์ได้ย้ำว่า เด็กจะมีชีวิตอยู่ในโลกที่ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่มี ความซื่อสัตย์ และมีแนวโน้มที่จะอยู่ในโลกที่จะทำให้เป็นโรคประสาทได้

หนึ่งความระหองระแหงไม่กลมเกลียวของสามีภรรยา นั้น ยิ่งปล่อยให้มีความเท่าใด ก็ จะยิ่งทำให้เพาะนิสัยพฤติกรรมต่อต้านสังคมให้เกิดขึ้นในเด็กมากยิ่งขึ้นเท่านั้น เนื่องจากเด็กที่พ่อ แม่ทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำนั้น เด็กจะมีความวิตกกังวลสูง จิตใจไม่มั่นคง เป็นคนเจ้าอารมณ์ บางคนก็จะมีอารมณ์ร้าย ถ้ามีพฤติกรรมต่อต้านสังคมชนิดร้ายแรง ก็จะกลายเป็นพวกลักขโมย หนีออกจากบ้านไปอยู่ที่อื่น ซี้โกหก เป็นต้น

3. ครอบครัวที่มีพ่อคนเดียว หรือแม่คนเดียว บางครอบครัวอาจจะพบกับการ สูญเสียคู่ชีวิตไปซึ่งเป็นผลให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาโดยขาดพ่อหรือขาดแม่ ทำให้เด็กไม่ได้รับความ อบอุ่นมากเท่าที่ควร หรือเท่ากับที่เคยได้รับจากพ่อและแม่ก็ได้ ความเศร้าโศกเสียใจของสามีหรือ ภรรยา ความเดือดร้อนทางด้านเศรษฐกิจล้วนแต่มีผลต่อการที่จะต้องปรับตัวของคู่สมรสและส่งผล กระทบมาถึงเด็ก ๆ ได้ทั้งนั้น

ครอบครัวที่ประกอบด้วยแม่คนเดียวหรือพ่อคนเดียวมักจะประสบปัญหาในการ เลี้ยงดูเด็กเพราะคน ๆ เดียวจะต้องสวมบทบาทของทั้งพ่อและแม่ งานอาชีพนอกบ้านก็จะทำให้ ประสบปัญหาต่าง ๆ มากพอจนทำให้ไม่มีเวลา ไม่มีความอดทนต่อการเลี้ยงดูกลมเกลียว บุคลิกภาพของลูก

ในกรณีของแม่ที่ทำงานนอกบ้านนั้นพ่อคงจะต้องช่วยเลี้ยงดูลูกด้วย และงานบ้าน บางอย่างก็จะต้องช่วยกันแบ่งเอาภาระซึ่งอาจจะกระทบกระเทือนถึงความราบรื่นในชีวิตสมรส ถ้า ทั้งคู่ทำงานนอกบ้าน ควรมีข้อตกลงร่วมกันว่าจะจัดการกับงานบ้านและการเลี้ยงดูลูกอย่างไร แม่ ที่ทำงานนอกบ้าน ในระยะที่มีลูกอ่อน บางครั้งต้องเสียหน้าที่การงานเพราะความห่วงใยลูกและ บางครั้งเมื่อลูกเจ็บป่วยก็ต้องหยุดงานเพื่อมาดูแลรักษาพยาบาลลูกของตน

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์กับครอบครัว

ฟรอยด์(Freud,1961:318-344)กล่าวถึงอาชญากรรมว่าเป็นผลมาจากพลังจากจิตใต้สำนึก นอกจากนั้นยังเชื่อต่อไปอีกว่าปัจจัยสำคัญที่มีส่วนทำให้เกิดอาชญากรรมก็คือ คุณภาพของ การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างพ่อแม่กับเด็กในเยาว์วัย หมายความว่าหากเด็กได้รับการถ่ายทอดค่านิยมที่ดึงมาจากพ่อแม่อย่างสม่ำเสมอพ่อแม่คอยควบคุมลูกอย่างพอเหมาะพอควร ไม่เคร่งครัดใน

ระเบียบวินัยเกินไปและไม่ยอมหย่อนจนเกินไป เพื่อให้ได้ว่า เด็กจะไม่กระทำผิดเมื่อเติบโตขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและลูกตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์นั้น ได้กล่าวไว้ว่าความมีสติสัมปชัญญะของลูกเมื่อเจริญเติบโตขึ้นมานั้น ขึ้นอยู่กับปฏิกริยาที่มีต่อกันระหว่างลูกกับพ่อแม่หรือผู้ทำหน้าที่แทนพ่อแม่ตนเอง ปัจจัยที่จะทำให้สติสัมปชัญญะพัฒนาไปไม่ได้ดีเท่าที่ควร อาจจะมีผลได้ดังต่อไปนี้คือ

1. การแยกกัน (separation) ในเรื่องนี้มักจิตวิเคราะห์มักจะให้ความสนใจต่อบทบาทของมารดาที่มีต่อเด็กในช่วงที่เริ่มเจริญเติบโต มากกว่าบทบาทของบิดา โบลบี (Bowlby) ได้กล่าวย้ำอยู่เสมอว่า สิ่งสำคัญที่สุดที่เป็นสาเหตุของอาชญากรรม โดยเฉพาะการ กระทำผิดของเด็กวัยรุ่น ก็เพราะการแยกกันเป็นเวลานานระหว่างแม่และลูกในวัยเด็ก เรื่องนี้ โบลบีได้ทำการศึกษาใจวัยรุ่นหลายคน และได้กล่าวไว้ว่า การแยกกันระหว่างแม่และลูกมีอยู่ทั่วไปในหมู่เยาวชนที่เป็นใจ

2. การเข้มงวดกวดขันในทางวินัยจนเกินไป (strict discipline) พ่อแม่ที่ลงโทษลูกจนเกินไปก็เป็นการปูทางไว้ให้ลูกกระทำผิดได้ เพราะคนเราไม่อาจจะทำอะไรได้ดังความหวังอันสูงส่งของพ่อแม่ได้ ความรู้สึกผิดจึงมีอยู่ในจิตใจตลอดเวลา ดังนั้น ทำผิดเสียดีกว่าเพื่อจะได้ถูกลงโทษอีก

3. การขาดความรัก (lack of affection) การที่เด็กจะเชื่อฟังบิดามารดาหรือยอมรับค่านิยมของบิดามารดา ก็เนื่องมาจากเด็กรักบิดามารดา เด็กพยายามจะปฏิบัติตามแบบอย่างของบิดามารดาที่ดี ถ้าเด็กขาดความรัก แรงจูงใจที่จะทำตามค่านิยมของบิดามารดาก็จะขาดไปพรอยด์ เชื่อว่าเด็กพยายามเลียนแบบบิดาหรือมารดาก็เพราะกลัว และการเลียนแบบนั้นก็เท่ากับการหลบเลี่ยงการถูกลงโทษ อนึ่งแนวความคิดในปัจจุบันนี้ได้เน้นว่า การมีความรักอย่างมั่นคงระหว่างพ่อแม่และเด็ก จะช่วยพัฒนาความมีสติสัมปชัญญะของเด็กยิ่ง ๆ ขึ้นไปด้วย

4. การหย่อนยานและไม่ใช้ระเบียบวินัยอย่างสม่ำเสมอ (lax and inconsistent discipline) พ่อแม่บางคนยอมตามใจลูกและเชื่อว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่นักจิตวิเคราะห์ได้ชี้ให้เห็นว่า การทำเช่นนั้นกลับเป็นการส่งเสริมความรู้สึกแบบคนป่าให้มีมากขึ้น

5. พ่อแม่ยอมให้เด็กกระทำผิดโดยไม่ตั้งใจ (Unconscious parental approval of deviance) พ่อแม่บางคนแสดงออกทางวาจาว่าไม่ชอบในความประพฤติของเด็กแต่บางทีก็ส่งเสริมให้เด็กกระทำผิดโดยไม่รู้ตัว ปล่อยให้เด็กเป็นแพะรับบาปในสิ่งที่ตนเองไม่ยอมทำ แต่ให้เด็กทำแทน

6. พ่อแม่เป็นอาชญากรเสียเอง (criminal parents) หากพ่อแม่เป็นอาชญากรเสียเอง และพยายามอบรมลูกไปตามแนวทางที่ตนเป็นอยู่ ลูกก็จะยึดถือค่านิยมแบบอาชญากรไป เมื่อโตขึ้นก็就会有ความชำนาญในการประกอบอาชญากรรมมากขึ้น นักจิตวิเคราะห์ก็กล่าวไว้ว่า บรรดาชนชั้นหัวหน้าขององค์การอาชญากรรมทั้งหลาย ก็มาจากที่ได้รับความนิยมนำตนเองจากพ่อแม่นั่นเอง

แนวคิดและทฤษฎีอิทธิพลของสื่อที่มีต่อพฤติกรรม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของสื่อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลโดยแบ่งออกเป็น สื่อมวลชนและสื่อบุคคลมีรายละเอียดดังนี้

1. อิทธิพลของสื่อมวลชน

โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Joseph T. Klapper 1960) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของประชาชนไว้ดังนี้

1. อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อบุคคลนั้น ไม่ใช่อิทธิพลโดยตรง แต่เป็นอิทธิพลโดยอ้อม เพราะมีปัจจัยต่าง ๆ ที่กั้นอิทธิพลของสื่อมวลชน ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่

1.1 ความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร (Presispositions) บุคคลจะมีความคิดเห็น ค่านิยม และมีความโน้มเอียงที่จะประพฤติปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ก่อน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการคบหาสมาคมกับคนอื่น และสถาบันสังคมที่ตนเป็นสมาชิก เมื่อบุคคลผู้นั้นสัมผัสกับสื่อมวลชน ก็จะนำเอาทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมเหล่านี้ติดตัวมาด้วย

1.2 การเลือกของผู้รับสาร (Selective Processes) บุคคลจะเลือกรับสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจของตน และจะหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับสารที่ไม่สอดคล้องหรือที่ขัดแย้งกับความคิดเห็นและความสนใจของตน บุคคลจะพยายามตีความสารตามความเชื่อและค่านิยมที่มีอยู่เดิม และจะเลือกจดจำเฉพาะสิ่งที่สนับสนุนความคิดและความเชื่อของตน

1.3 อิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) ข่าวสารจากสื่อมวลชนอาจไม่ได้ไปถึงบุคคลทั่วไปในทันที แต่จะผ่านสื่อบุคคลหรือผู้นำความคิดเห็นก่อนจะไปถึงประชาชน ผู้นำความคิดเห็นมักสอดแทรกความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปด้วย ผู้นำความคิดเห็นมัก

จะเป็นคนที่ได้รับความเชื่อถือเลื่อมใสและไว้วางใจจากประชาชนทั่วไป จึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นและการตัดสินใจของประชาชน

1.4 ลักษณะของธุรกิจด้านสื่อมวลชน (Economic Aspects) การดำเนินธุรกิจด้านสื่อมวลชนในสังคมแบบเสรีนิยม ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนั้น สื่อมวลชนสามารถแข่งขันกันได้โดยเสรี ต่างฝ่ายต่างเสนอความคิดเห็นและค่านิยมที่แตกต่างกันออกไปและบุคคลก็มีเสรีภาพในการเลือกเชื่อถือความคิดเห็นใดความคิดเห็นหนึ่งได้ และตัดสินใจว่าจะเชื่อถือสื่อมวลชนไหนดี

2. อิทธิพลที่สื่อมวลชนมีต่อประชาชน เป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น คือสื่อมวลชนจะสนับสนุนทัศนคติ รสนิยม ความมีใจโน้มเอียง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของบุคคลให้มีความเข้มแข็ง และพร้อมที่จะแสดงให้ปรากฏออกมา เมื่อมีแรงจูงใจเพียงพอ หรือเมื่อมีโอกาสเหมาะสม

3. สื่อมวลชนอาจทำหน้าที่เป็นผู้เปลี่ยนแปลงบุคคลได้เช่นกัน จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลมีความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ก่อนแล้ว หากสื่อมวลชนสามารถเสนอสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของเขา เขาก็จะเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมได้ สื่อมวลชนจึงทำหน้าที่เป็นเพียงผู้เสนอหนทางในการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเท่านั้น

4. สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่ให้เกิดแก่บุคคลได้ ในกรณีที่บุคคลนั้น ไม่เคยมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อน ทัศนคติและค่านิยมใหม่นี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นรับสารที่เสนอเรื่องราวในแนวเดียวกันบ่อย ๆ เป็นอิทธิพลในลักษณะสะสม มิใช่อิทธิพลที่ก่อให้เกิดผลได้ในทันทีทันใด หรือในระยะเวลาอันสั้น

นอกจากนี้ เออร์วิน พี เบททิงฮอล ยังได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในสังคมไว้ว่า สื่อมวลชนเป็นเพียงตัวเสริมความเชื่อ และทัศนคติที่มีอยู่เดิมให้ฝังแน่นมากกว่าจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติอย่างสิ้นเชิง แต่อาจเปลี่ยนแปลงการรับรู้ได้บ้างในขอบเขตจำกัดของประสบการณ์ สิ่งที่สื่อมวลชนเปลี่ยนแปลงได้มากที่สุด คือ อารมณ์ ส่วนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น ยังไม่ปรากฏผลจากการวิจัยที่แน่นอนว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแต่อย่างใด เพราะส่วนใหญ่แล้ว กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการสื่อสารระหว่างบุคคลทั้งสิ้น

กล่าวโดยสรุปคือ เนื่องจากการสื่อสารมวลชนเป็นการสื่อสารที่มีบทบาทอย่างสำคัญในสภาพสังคมปัจจุบัน และเป็นการสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนจำนวนมากได้ในเวลาเดียวกัน การได้ทราบถึงลักษณะ หน้าที่ ระบบ และอิทธิพลของการสื่อสารมวลชน และสถาบันสื่อมวลชน ย่อมจะช่วยให้การศึกษาเรื่องสภาพชีวิตของผู้เสพย์ยาบ้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมการเสพย์ยาบ้าได้เข้าใจและเป็นแนวทางปรับปรุงและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการสื่อสารกับมวลชนต่อไป

2. อิทธิพลของสื่อบุคคล

สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลผู้ที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งโดยอาศัยการติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัวระหว่างบุคคล 2 คนหรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป สื่อบุคคลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคคลในครอบครัว (บิดามารดา/พี่น้อง/ คู่สมรส) ครู เพื่อน บุคคลอื่นเช่น บุคลากรสาธารณสุขและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการปราบปรามยาบ้า ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคล

หลักการและแนวความคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล

โรเจอร์และชูเมคเกอร์ (Rogers and Shoemaker : 1971) ได้กล่าวไว้ในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใด ๆ เกิดการยอมรับในสารที่เสนอไปหรือให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพที่สุดสื่อที่ใช้ในการกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจยอมรับสารนั้น ควรใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนั้นจะเป็นประโยชน์มาก ในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมในการยอมรับสารนั้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดต่อสาร และตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้นอีกด้วย

การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถซักถามทำความเข้าใจ และมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันได้โดยทันที จัดเป็นลักษณะที่เป็นประโยชน์มากในการใช้เครื่องซักจูงใจ โน้มน้าวใจผู้รับสาร ดังที่ Rogers and Shoemaker ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพของสื่อบุคคลไว้ดังนี้

- 1.สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบยุควิถี หากผู้รับสารไม่เข้าใจก็สามารถได้ถามหรือขอข่าวสารเพิ่มเติมจากผู้ส่งสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว ส่วนผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ส่งออกไปให้เข้ากับความต้องการ และความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลาอัน

รวดเร็วเช่นกัน การที่ข้อสารที่เป็นสื่อระหว่างบุคคลมีระดับปฏิภรียาตอบสนองหรือปฏิภรียาสะท้อนกลับกลับสูง สามารถทำให้ลดอุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดจากการเลือกรับสาร การเลือกแปลหรือตีความสาร และการเลือกจำสารได้

2. สามารถจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึกได้

การสื่อสารระหว่างบุคคลนี้ Rogers and Shoemaker แบ่งออกได้เป็น การติดต่อสื่อสารโดยตรงและการติดต่อสื่อสารโดยกลุ่มดังนี้

1. การติดต่อโดยตรง (Direct Contact) การติดต่อโดยตรงนี้ ใช้สื่อบุคคลในการเผยแพร่ข่าวสารเช่น วิธีเยี่ยมบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับประชาชนของหน่วยงานต่างๆ วิธีนี้หากประชาชนหรือผู้รับสารสงสัย ไม่เข้าใจก็สามารถซักถามทำความเข้าใจได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้เผยแพร่ข่าวสารยังสามารถสำรวจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้รับสารได้ด้วย ฉะนั้น ในกิจการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อสร้างความเข้าใจ หรือชักจูงโน้มน้าวใจจึงนิยมใช้การติดต่อสื่อสารโดยตรงแต่มีข้อจำกัดคือ การสื่อสารประเภทนี้ ต้องใช้สื่อบุคคลเป็นจำนวนมาก สิ้นเปลืองเวลา และแรงงานในการเผยแพร่ข่าวสาร

2. การติดต่อโดยกลุ่ม (Group contact of community public) คือ การติดต่อโดยผ่านกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อบุคคลส่วนรวม กลุ่มต่าง ๆ ช่วยให้การสื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้ ดังที่ บลูเมอร์ (Blumer) กล่าวไว้ว่า "สังคมมนุษย์ประกอบด้วยกลุ่มที่ต่างชนิดกัน ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตร่วมกันอยู่ทั้งหมด จะประกอบกันเป็นแบบแผนปฏิบัติ และมีพฤติกรรมร่วมของบุคคลเมื่อกลุ่มมีความสนใจมุ่งไปสู่ทิศทางใด บุคคลส่วนใหญ่ในกลุ่มก็จะมี ความสนใจไปในทางนั้นด้วย" การติดต่อโดยกลุ่มนี้ อาจทำได้โดยการประชุม อภิปราย และสนทนาภายในกลุ่ม คือ จัดกลุ่มคนที่มีความสนใจกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปให้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีปฏิภรียาโต้ตอบกัน ซึ่งจะมีส่วนในการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธข่าวสารนั้น

แนวคิดและทฤษฎีด้านสังคมวิทยา

ทฤษฎีการสมาคมที่แตกต่างกัน (Differential Association Theory)

ทฤษฎีการสมาคมที่แตกต่างกัน เป็นทฤษฎีที่เกิดจากแนวคิดของ Edwin H. Sutherland (เอ็ดวิน เอช ซัทเทอร์แลนด์) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ที่พยายามอธิบายพฤติกรรม เบี่ยงเบน โดยอาศัยแนวคิดในเรื่องการเรียนรู้ทางสังคม (social learning) หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการ วิเคราะห์ได้ว่า "สภาพแวดล้อมของสังคมมีผลกระทบต่อบุคคลในสังคมอย่างไร"

ทฤษฎีการสมาคมที่แตกต่างกันของ Sutherland นี้เน้นว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นสิ่งที่ เกิดจากการเรียนรู้ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่มีพฤติกรรมดังกล่าว โดยขึ้นกับระยะเวลา และความบ่อยครั้งของการติดต่อสัมพันธ์กัน หรือกล่าวได้ว่าคนที่ผู้ใดจะเรียนรู้ หรือรับเอา พฤติกรรมแบบใดมาปฏิบัติ นั้น อยู่ที่ผู้นั้นเลือกรับหรือมีโอกาสรับเอาพฤติกรรมแบบใดมาได้มาก กว่ากัน Differential Association เสนอแนวคิดเพื่ออธิบายพฤติกรรมการประกอบอาชญากรรม ซึ่งนักสังคมวิทยาคนอื่น ๆ กล่าวว่าสามารถนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมเบี่ยงเบนโดยทั่วไปได้ ซึ่ง สาระสำคัญประกอบด้วย (Thio , 1988:35-38)

1. "พฤติกรรมการประกอบอาชญากรรม (criminal behavior) เป็นสิ่งที่เกิดจากการ เรียนรู้" หมายความว่าพฤติกรรมดังกล่าวมิใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หรือสืบทอดทางสาย เลือดเช่นเดียวกับสีผิว ผม หรือตาแต่บุคคลจะต้องมีการเรียนรู้ฝึกฝนพฤติกรรมอาชญากรรม เช่น เดียวกับการเรียนรู้ ฝึกฝนที่จะก้าวไปสู่การเป็นแพทย์ หรือวิศวกร

2. "พฤติกรรมการประกอบอาชญากรรมเป็นการเรียนรู้ ภายใต้การปฏิสังสรรค์กับ บุคคลอื่นในกระบวนการของการติดต่อสื่อสาร" การเรียนรู้พฤติกรรมการประกอบอาชญากรรม เหมือนกับการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ คือ จะเกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารผ่านทางการใช้คำพูดและกริยา ท่าทาง

3. "หลักสำคัญของการเรียนรู้พฤติกรรมการประกอบอาชญากรรม เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม" กล่าวได้ว่าการติดต่อสื่อสารนั้นอาจเกิดได้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ แต่การติดต่อสื่อสารกับสมาชิกในกลุ่มที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม เช่น ครอบครัว เพื่อนสนิท จะมีความสำคัญในการเรียนรู้มากกว่า ดังนั้น การติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันนั้น จึงนับเป็นสิ่งสำคัญต่อการถ่ายทอดวิถีทางของการประกอบ อาชญากรรมให้กับบุคคล

4. "ในกระบวนการเรียนรู้อาชญากรรม หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบน หมายถึงการเรียนรู้ที่ ประกอบไปด้วย

4.1) การเรียนรู้ในเทคนิคของการประกอบอาชญากรรม ซึ่งบางครั้งก็เป็นสิ่งที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน ขณะที่บางครั้งก็เป็นสิ่งที่ยากแก่การเรียนรู้

4.2) แรงจูงใจ (motives) แรงขับ (drives) การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง (rationalization) และทัศนคติ (attitudes)" ที่มีทิศทางเฉพาะเจาะจง

ในการเรียนรู้วิถีทางของพฤติกรรมประกอบอาชญากรรม ปัจเจกบุคคลไม่เพียงแต่เรียนรู้ถึงเทคนิค วิธีการในการประกอบอาชญากรรม แต่จะรวมไปถึงการพัฒนาในเรื่องของแรงจูงใจ แรงขับ เหตุผล ตลอดจนทัศนคติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อพฤติกรรมกระทำผิดหรือการประกอบอาชญากรรม

5. "ทิศทางของแรงจูงใจ แรงขับ เป็นสิ่งที่ถูกเรียนรู้จากการนิยามข้อกฎหมาย ว่าเป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนา หรือไม่พึงปรารถนา" ปัจเจกบุคคลได้มาซึ่งแรงจูงใจ แรงขับที่ต่อต้านกิจกรรมอาชญากรรม จากการที่คนรอบข้างยึดมั่นในข้อกำหนดของกฎหมาย นั่นคือพวกเขาจะมีความคิดในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการกระทำที่ผิดกฎหมาย ถ้าบุคคลรอบข้างโดยส่วนใหญ่ให้ความเคารพในกฎหมาย ในทางตรงกันข้ามบุคคลอาจมีการพัฒนาความคิดในด้านที่เห็นพ้องต่อการกระทำผิด ถ้าบุคคลที่อยู่รอบข้างดูหมิ่น หรือมีความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจต่อกฎหมาย

6. "บุคคลจะกลายเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ เพราะยึดถือนิยามความหมายที่ส่งเสริมการละเมิดกฎหมาย มากกว่ายึดถือนิยามที่ต่อต้านการละเมิดกฎหมาย" ซึ่งประเด็นนี้ถือเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญของทฤษฎีการสมาคมที่แตกต่าง หรืออีกนัยหนึ่ง ถ้าบุคคลมีการสมาคมกับแบบแผนอาชญากรรม (criminal patterns) มากกว่าแบบแผนที่ต่อต้านอาชญากรรม (anticriminal patterns) พวกเขาก็มีแนวโน้มที่จะกลายเป็นอาชญากร

7. "การสมาคมที่แตกต่างกันนี้ต่างกันในเรื่องของความถี่ (frequency) ระยะเวลา (duration) ลำดับก่อนหลัง (priority) และความเข้มข้นในความสัมพันธ์ (intensity)" ขณะที่เบื้องต้นมีการพิจารณาถึงการสมาคมที่แตกต่างกันใน 2 รูปแบบ คือ การสมาคมกับผู้มีพฤติกรรมอาชญากร และการสมาคมกับผู้ที่ต่อต้านพฤติกรรมอาชญากร อย่างไรก็ตามการสมาคมทั้ง 2 รูปแบบนี้จะแตกต่างกันไปในด้านของความถี่ ระยะเวลา ลำดับก่อนหลัง และความเข้มข้นในความสัมพันธ์ คือบุคคลที่มีการสมาคมกับผู้มีพฤติกรรมอาชญากรในด้านของ ความถี่ ระยะเวลา ความเข้มข้นในความสัมพันธ์ที่มากกว่าสมาคมกับผู้ที่ต่อต้านพฤติกรรมดังกล่าวมีโอกาสที่จะกลายเป็นอาชญากรได้มากกว่า เพราะได้รับความคิดทางด้านอาชญากรรมเข้าไปในตัวมากกว่า

8. “กระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมกระทำความผิด จากการสมาคมกับทั้งแบบแผนอาชญากรรมและแบบแผนที่ต่อต้านอาชญากรรมเกี่ยวข้องกับกลไกต่าง ๆ ในลักษณะเดียวกับการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ” พฤติกรรมอาชญากรรมแม้จะมีความแตกต่างโดยเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ แต่วิถีทางการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม โดยพื้นฐานแล้วไม่ได้แตกต่างไปจากพฤติกรรมอื่น ๆ แต่อย่างใด นั่นคือหากว่าทฤษฎีการเรียนรู้สามารถบอกเราได้ว่าบุคคลเรียนรู้อย่างไรที่จะเป็นนักเรียนที่ดี หรือไม่ดี เป็นพนักงานที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน หรือไม่มี เช่นเดียวกันทฤษฎีการเรียนรู้ย่อมสามารถบอกเราได้ว่าเท่า ๆ กันว่าบุคคลเรียนรู้ที่จะเป็นอาชญากรได้อย่างไร

9. ขณะที่พฤติกรรมกรรมการประกอบอาชญากรรม เป็นการแสดงออกถึงความต้องการหรือค่านิยมทั่วไป แต่ก็ไม่อาจอธิบายได้ว่า ความต้องการหรือค่านิยมทั่วไปนั้น เป็นสาเหตุของการประกอบอาชญากรรม ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมปกติก็แสดงออกซึ่งความต้องการและค่านิยมอย่างเดียวกัน เช่น โจรต้องการเงินจึงปล้น ขณะที่คนทั่วไปก็ต้องการเงินแต่ประกอบอาชีพสุจริต ดังนั้นจึงไม่สามารถกล่าวได้ว่า ความต้องการเงินทำให้คนเป็นโจร เพราะคนส่วนมากก็มีความต้องการเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอของ differential association theory นี้สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า พฤติกรรมกระทำความผิดเป็นผลผลิตของการเรียนรู้ทางสังคม โดยผ่านกระบวนการปฏิสังสรรค์ภายในกลุ่มปฐมภูมิ เช่น กลุ่มเพื่อน ครอบครัว เป็นต้น และการสมาคมที่แตกต่างกัน (differential association) นั้นเน้นที่ ความถี่ ระยะเวลา ลำดับก่อนหลัง และความเข้มข้นของความสัมพันธ์

ทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคม (Social Support) (พวงเพ็ชร วัชรอยู่, 2524)

หลักการของการให้แรงสนับสนุนทางสังคม มี 4 ประการ คือ

- 1) จะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ให้และผู้รับการสนับสนุน
- 2) ลักษณะการติดต่อสัมพันธ์นั้น จะต้องประกอบด้วย

- 2.1 ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะทำให้ ผู้รับ เชื่อว่ามีคนเอาใจใส่มีความรัก ความหวังดีในตนอย่างจริงใจ
- 2.2 ข้อมูลข่าวสารนั้น เป็นข่าวสารที่มีลักษณะทำให้ผู้รับรู้สึกว่าคุณค่าและเป็นที่ยอมรับในสังคม

2.3 ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะ "ผู้รับ" เชื่อว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีประโยชน์แก่สังคม

- 3) ปัจจัยนำเข้าของการสนับสนุนทางสังคม อาจอยู่ในรูปของข้อมูล ข่าวสาร วัตถุประสงค์ของ หรือทางด้านจิตใจ
- 4) จะต้องช่วยให้ผู้รับได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

ประเภทของการให้แรงสนับสนุนทางสังคม

รูปแบบของพฤติกรรมในการให้แรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 รูปแบบคือ

- 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional Support) เช่น การให้ความพอใจ การยอมรับนับถือ ความห่วงใย การกระตุ้นเตือน
- 2) การสนับสนุนโดยการให้การประเมิน (Appraisal Support) เช่น การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feed back) การเห็นพ้อง การให้การรับรอง หรือการยอมรับในสิ่งที่คนอื่นได้แสดงออกมา (affirmation) รวมถึงแรงสนับสนุนทางสังคม ซึ่งอาจเป็นการช่วยเหลือโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้
- 3) การให้ข้อมูลข่าวสาร (Information Support) เช่น การให้คำแนะนำ การตักเตือน การให้คำปรึกษา และการให้ข่าวสาร
- 4) การให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือ (Instrumental Support) เช่น แรงงาน เงิน เวลา เป็นต้น

แนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจ(Theories of Motivation)(พวงเพ็ชร วัชรอยู่,2524:202)

นักจิตวิทยาโดยทั่ว ๆ ไป เชื่อกันว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจทั้ง ลึ้น และแรงจูงใจที่สำคัญคือ แรงขับภายในตัวบุคคลนั้น เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ และอื่น ๆ นอกจากแรงขับภายในแล้ว อาจจะมีแรงขับภายนอกหรือแรงขับทางสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งเป็นแรงขับที่เกิดจากความต้องการทางด้านจิตใจและสังคมเป็นส่วนใหญ่ เช่น ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องจากผู้อื่น เป็นต้น ดังนั้นแรงจูงใจ จึงเป็นความปรารถนาที่จะให้ได้มาซึ่งเป้าประสงค์หรือจุดหมายซึ่ง

จะมีมาน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ความปรารถนานี้มักทำให้บุคคลดิ้นรน (มีพฤติกรรม) เรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ได้รับการตอบสนอง อย่างไรก็ตามก็ตีพฤติกรรมแต่ละอย่างของบุคคล อาจไม่ได้เกิดจากแรงจูงใจประการเดียวเท่านั้นแต่อาจจะเกิดจากแรงจูงใจหลายๆ อย่างได้

แนวความคิดและขั้นตอนการเกิดแรงจูงใจ

แนวความคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

การบอกลักษณะแรงกระตุ้นของบุคคลโดยอาศัยเพียงการสังเกตพฤติกรรมนั้นมักจะทำได้ยาก เพราะเหตุว่าแรงกระตุ้นอย่างเดียวน่าจะมีพฤติกรรมเป็นหลายแบบ ในทางตรงกันข้ามแรงกระตุ้นที่ต่างกันอาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกันได้ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าคนที่ทำอะไรเหมือนๆ กันไม่ได้หมายความว่าเนื่องจากสาเหตุอย่างเดียวกันเสมอไป

แรงจูงใจอาจมองเห็นได้หรืออาจปิดบังไว้ การกระทำของคนนั้นยากที่จะหาคำตอบที่แท้จริงได้ว่ามาจากสาเหตุใด แม้บุคคลนั้น ๆ เองอาจไม่ทราบเกี่ยวกับแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของตน การที่จะวิเคราะห์แรงจูงใจได้นี้ขึ้นอยู่กับความต้องการ (Need) แรงขับ (Drive) และสิ่งล่อใจ (Incentive)

ความต้องการ (Need) มาจากการขาดสมดุลทั้งภายในร่างกาย และสิ่งแวดล้อมภายนอกแล้วทำให้เกิดแรงขับ (Drive) ขึ้น ความต้องการของคนมีมากบ้างน้อยบ้าง ซึ่งทุกคนล้วนมีความต้องการด้วยกัน ความต้องการอาหารนับเป็นความต้องการภายใน (Physiological Need) ความต้องการเกี่ยวกับสังคมนับเป็นความต้องการภายนอก (Environmental Need) เมื่ออยู่ในสภาพที่ขาดแคลนมากความต้องการจะมีมากตามไปด้วยเมื่อเกิดความขาดแคลนและต้องทนทุกข์ทรมานเพราะความไม่สมดุลย์ ทำให้เกิดการตอบโต้ออกมาในรูปของพฤติกรรมขึ้น

แรงขับ (Drive) เป็นสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นจากความต้องการ (Need) คือเมื่อเกิดความต้องการแล้วทำให้เกิดความกระวนกระวายเพื่อหาทางบำบัดความต้องการภาวะความกระวนกระวาย และหาทางบำบัดความต้องการนี้เรียกว่า แรงขับ (Drive) แรงขับหรือสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองนี้มาจากแหล่งต่าง ๆ เป็นต้นว่า ทางกาย ทางสังคม เป็นต้น เช่น เมื่อเกิดแรงขับความหิว จะมีการแสดงออกทางกายที่ต่างกันตามการอบรมทางสังคม และเท่าที่สติปัญญาจะบงการ เช่น

บางคนอาจปรุงอาหารรับประทานเอง หรือบางคนอาจซื้ออาหารมารับประทาน หรือบางคนอาจใช้วิธีขโมยอาหาร เป็นต้น (พวงเพชร วัชรอยู่ 2524 : 202-203)

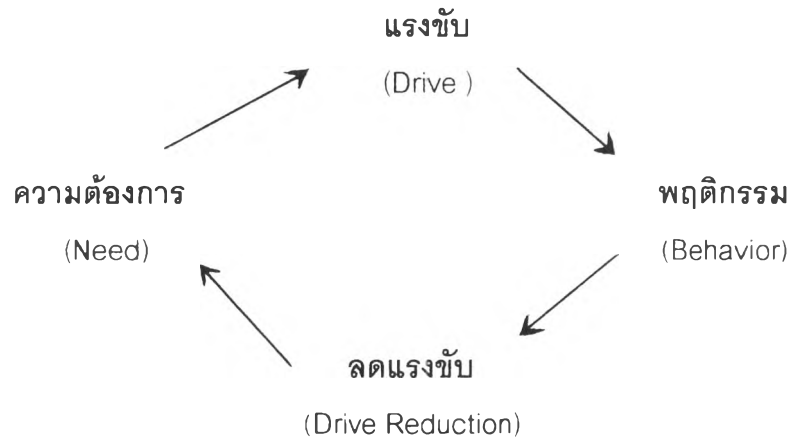
สิ่งล่อใจ (Incentives) นอกจากความต้องการ (Need) และแรงขับ (Drive) แล้วสิ่งล่อใจก็เป็นแรงจูงใจสำคัญอีกประการหนึ่งนำไปสู่พฤติกรรม ซึ่งสิ่งล่อใจ (Incentives) หมายถึง สิ่งของต่าง ๆ ที่มีคุณภาพของการทำให้เกิดพฤติกรรมอยู่ในตัวมันเอง ขนาดของสิ่งล่อใจมีส่วนให้เกิดแรงกระตุ้นต่อการกระทำมากน้อยต่างกัน เมื่อใดก็ตามที่ความต้องการของสิ่งมีชีวิต และสิ่งล่อใจเวียนมาบรรจบกันก็จะทำให้เกิดภาวะของแรงจูงใจขึ้น

ขั้นตอนการเกิดแรงจูงใจ

พวงเพชร วัชรอยู่ ได้แบ่งขั้นตอนของการเกิดแรงจูงใจออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นความต้องการ (Need Stage) ความต้องการเป็นภาวะขาดสมดุลที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลขาดสิ่งที่จะทำให้ส่วนต่าง ๆ ภายในร่างกายดำเนินหน้าที่ไปตามปกติ สิ่งที่เขาขาดนั้นอาจเป็นสิ่งจำเป็นต่อร่างกาย เช่น อาหาร หรืออาจเป็นสิ่งสำคัญทางด้านจิตใจ เช่น ความรัก ในบางครั้งความต้องการทางสังคมก็เป็นสิ่งสำคัญ เช่น ต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง เป็นต้น
2. ขั้นแรงขับ (Drive Stage) ความต้องการจะกระตุ้นให้เกิดแรงขับ คือเมื่อเกิดความต้องการแล้วบุคคลจะนั่งอยู่ไม่ได้ อาจมีความกระวนกระวาย ภาวะที่บุคคลเกิดความกระวนกระวายนี้เรียกว่า เกิดแรงขับ (Drive) ซึ่งระดับความกระวนกระวาย จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับความต้องการด้วย ถ้าต้องการมากก็กระวนกระวายมาก
3. ขั้นพฤติกรรม (Behavior Stage) เมื่อเกิดความกระวนกระวายขึ้น ความกระวนกระวายนั้นจะผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา แรงขับจะเป็นพลังให้แสดงพฤติกรรมได้รุนแรงมากหรือน้อยต่างกัน
4. ขั้นลดแรงขับ (Drive Reduction Stage) แรงขับจะลดลงภายหลังการเกิดพฤติกรรมที่ตอบสนองความต้องการแล้ว

แผนภูมิที่ 4 กระบวนการเกิดแรงจูงใจ 4 ขั้นตอน

แนวคิดและทฤษฎีอาชญาวิทยาว่าด้วยเรื่องสถาบันที่ทำให้เกิดอาชญากรรม

ทฤษฎีสถาบันที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเกิดอาชญากรรม (Theories of Institution) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงสถาบันในสังคมที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาชญากรรมและการกระทำผิดหรือมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ซึ่งรวมทั้งพฤติกรรมการติดยาบ้าด้วย โดย เครสเซย์และซัลเทอร์แลนด์ (Cressey and Sutherland, 1966)กล่าวถึงสถาบันในสังคมว่ามีอยู่เพื่อแก้ปัญหาสังคม ในขณะเดียวกัน สถาบันก็อาจจะทำให้เกิดปัญหามากขึ้นได้หากสถาบันนั้น ทำหน้าที่ไม่เหมาะสม สถาบันที่กล่าวถึงคือสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียน รัฐบาล และสื่อมวลชน โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติม ดังนี้

1. ครอบครัว

เป็นสถาบันแรกที่มีหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนในทุกลักษณะ ครอบครัวได้พัฒนาเยาวชนในเรื่องอารมณ์ สติปัญญา ศีลธรรม ความมีน้ำใจนักกีฬา ความเจริญทางร่างกาย ตลอดจนทั้งความเจริญทางสังคม การพัฒนาของเด็กในครอบครัวในระยะเริ่มต้นนี้เองที่เกี่ยวพันกับพฤติกรรมของเด็กในอนาคต ถ้าเด็กได้รับการฝึกอบรมให้รู้จักค่านิยมที่ดีงามก็เชื่อได้ว่าเป็นการยากมากที่เด็กจะประพฤติผิดกฎหมายบ้านเมืองต่อไปในอนาคต ในทางตรงกันข้ามหากเด็กได้รับการกล่อมเกลาให้เห็นกงจักรเป็นดอกบัวแล้ว ก็มีทางที่จะเป็นไปได้ว่า ในกาลข้างหน้าเด็กจะประพฤติผิดกฎหมายได้

บุคคลสำคัญในครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อชีวิตเด็กเป็นอย่างมากก็คือ พ่อแม่ ความประพฤติและค่านิยมของพ่อแม่มีความหมายต่อการพัฒนาทัศนคติ ความรู้และเทคนิคในการดำรงชีวิตของเด็กเป็นอันมาก

ในทางอาชญาวิทยานั้น มีการยอมรับกันว่าหากพ่อแม่เป็นคนปราศจากศีลธรรม ตัวอย่างเช่น เป็นคนชอบลักขโมย ชอบดื่มเครื่องดื่มของเมา ชอบเล่นการพนัน ก็แน่เหลือเกินว่า จะมีส่วนอย่างสำคัญต่อการกระทำผิดของเยาวชน ทั้งนี้เพราะพ่อแม่เป็นตัวอย่างที่เลวของลูก เป็นผู้สร้างบรรยากาศที่ไม่เหมาะสมขึ้นมาในครอบครัว ในกรณีที่พ่อแม่ไม่ชั่วหรือไม่เป็นตัวอย่างที่เลว ลูกก็ยังมีแนวโน้มที่จะประพฤติปฏิบัติไปในทางไม่เหมาะสมไม่ควรอยู่แล้ว หากพ่อแม่ทำชั่วให้ลูกดู เป็นตัวอย่างแล้วก็มีทางเป็นไปได้มากกว่าลูกจะชั่วด้วย และความชั่วที่ลูกทำอาจจะไม่เหมือนกับ ความชั่วที่พ่อแม่ทำแต่ก็ถือได้ว่าเป็นความชั่วเหมือนกัน เช่น พ่อแม่เป็นคนชอบขโมยลูกอาจจะ กลายเป็นโจรหรือเป็นฆาตกรก็เป็นได้ อนึ่ง หากพ่อแม่มีค่านิยมไปในทางทำลาย แทนที่จะมี ค่านิยมไปในทางสร้างสรรค์ก็มีทางเป็นไปได้มากกว่าจิตใจของลูกที่ได้รับการอบรมจากพ่อแม่ นั้น จะไม่เข้มแข็งพอที่จะต่อต้านอิทธิพลที่จะชักนำไปในทางเสื่อมได้ พ่อแม่ที่มีค่านิยมไปในทาง ทำลายนั้นเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ลูกเป็นศัตรูกับครอบครัวของเขาเอง ความสงบเยือกเย็นใน ครอบครัวแทบจะไม่มี ลูกก็ริหาความสนุกสนานเพลิดเพลินจากโลกภายนอกตามโอกาสที่จะสนอง ความต้องการของเขา อนึ่ง การหย่าร้างก็ดี การแยกกัน หรือการตายไปของคนใดคนหนึ่งที่เป็นพ่อ หรือแม่ก็ดี หรือการมีศาสนาหรือลัทธิการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างพ่อแม่ก็ดี ย่อมนำไปสู่ความไม่ สมดุลยขึ้นภายในครอบครัว และจะมีอิทธิพลต่อการ กระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้ เพราะ ครอบครัวเช่นนี้เป็นครอบครัวที่ขาดความสุข และครอบครัวที่ขาดความสุขนั้นย่อมเปิดทางสำหรับการ กระทำผิดของเด็กได้เมื่อมีโอกาส

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับการเกิดอาชญากรรมหรือการกระทำผิดนี้ มีนักอาชญาวิทยาได้จัดประเภทของครอบครัวที่จะมีส่วนทำให้เกิดการกระทำผิดหรือมี พฤติกรรมเบี่ยงเบนไว้ 6 ประเภทด้วยกันคือ

1. ครอบครัวซึ่งสมาชิกบางคนเป็นคนไม่มีศีลธรรม ติดเหล้า ติดยาเสพติดให้โทษ หรือทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชญากรรม
2. ครอบครัวที่ขาดพ่อหรือขาดแม่ หรือขาดทั้งพ่อทั้งแม่ อันเนื่องมาจากการตาย การหย่าร้าง หรือการจากกันไป

3. ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ควบคุมลูก เป็นเพราะความละเลยหรือเพราะความเจ็บไข้ได้ป่วย
4. ครอบครัวที่ไม่ค่อยลงรอยกัน ตัวอย่างเช่น มีคนใดคนหนึ่งทำตนเป็นคนคอยบงการหรือเจ้ากี้เจ้าการตลอดเวลา มีอคติโดยการให้ความรักที่ไม่เท่าเทียมกัน มีความเป็นทุกข์เป็นร้อนหรือวิตกกังวลจนเกินไป มีความรุนแรงเกินไป ขาดการเอาใจใส่ต่อกัน มีความอิจฉาริษยา อยู่กันมากหน้าหลายตาเกินไป หรือมีญาติเข้ามาสอดแทรกเกี่ยวข้อง เป็นต้น
5. เป็นครอบครัวซึ่งคนอยู่อาศัยต่างชาติต่างศาสนา กัน มีประเพณีนิยมและมาตรฐานในการดำรงชีพที่แตกต่างกัน เป็นบ้านที่ให้ความอุปการะคนจำนวนมาก ๆ หรือเป็นบ้านที่ยึดมั่นต่อระเบียบแบบแผนมากจนเกินไป
6. เป็นบ้านที่เศรษฐกิจไม่ดีพอ หรือมีความกดดันทางเศรษฐกิจ เช่น ไม่มีงานทำ มีความยากจน แม่ต้องออกไปทำงานจนไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูก

2. สถาบันการศึกษา หรือ โรงเรียน

โรงเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนอยู่มาก ทั้งในแง่ปัญหาที่โรงเรียนก่อขึ้นมาเอง และในแง่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับโรงเรียน ซึ่งมีข้อควรพิจารณาอยู่ 2 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง โรงเรียนขาดความสนใจที่จะแสวงหาวิธีและแนวทางปฏิบัติ เพื่อช่วยเหลือเด็กให้เอาชนะพลังที่จะชักนำเด็กไปสู่การกระทำผิด

ประการที่สอง มีหลักฐานปรากฏชัดว่าโรงเรียนบางแห่งเป็นตัวการโดยทางอ้อมให้เด็กกระทำผิด ทั้งนี้เพราะโรงเรียนได้ใช้วิธีที่ทำให้เด็กบางคนประสบความล้มเหลว เช่น การปฏิบัติที่ทำให้เด็กขาดความสนใจต่อการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเป็นผลให้เด็กมีความมั่วร้าย หรือ เป็นปฏิปักษ์ต่อครู ต่อโรงเรียน หรือมิฉะนั้นก็ทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความคิดริเริ่ม มีทัศนคติไปในทางลบ และคิดว่าตนเองเป็นบุคคลที่ไม่พึงปรารถนา โรงเรียนในที่บางแห่ง เช่น ในชนบทที่ห่างไกล หรือในถิ่นที่ยากจนมาก ๆ เป็นโรงเรียนที่ไม่สามารถจัดการกับเด็กที่ไม่พร้อมที่จะเรียนพยายามใช้วิธีที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กหรือเยาวชน มีครูซึ่งขาดความเอาใจใส่และมีความมั่วร้ายต่อเด็ก ถ้าเด็กเองไม่เคารพพ่อแม่ด้วยแล้ว ก็ยิ่งจะเพิ่มปัญหามากขึ้นแทนที่เด็กจะสนใจในการศึกษาเล่าเรียน ก็จะหันไปหาสิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากการเรียน

ตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดอย่างหนึ่ง หากเด็กไม่สนใจการเรียน ทางออกทางหนึ่งก็คือเด็กจะหนีโรงเรียน และการหนีโรงเรียนของเด็กนี้เอง ที่อาจจะทำให้เด็กกระทำผิดต่อไปได้ เด็กที่กระทำผิดพวกนี้ พิจารณาได้ว่าเป็นพวกที่มีความล้าหลังในทางการเรียน คนพวกนี้จะมองเห็นว่าโรงเรียนเป็นสิ่งที่ทำให้เขาไม่พอใจ คอยคุกคามความรู้สึกส่วนตัวของเขา

3. รัฐบาล

มีทฤษฎีที่เด่นชัดอยู่ทฤษฎีหนึ่ง เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐบาลกับอาชญากรรม ทฤษฎีนั้นกล่าวว่อาชญากรรมเกิดขึ้นมากเพราะขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ปลดปล่อยให้ผู้กระทำผิดมากมายลอยนวลอยู่ได้โดยปราศจากการลงโทษ การแก้ปัญหารื่องนี้จึงต้องให้ตำรวจและศาลบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดกวดขัน การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดกวดขันเท่านั้นที่จะลดปัญหาอาชญากรรมได้ อย่างไรก็ตาม การที่จะทำได้เช่นนั้นจะต้องประสบกับความยากลำบากเป็นอย่างมาก เพราะว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมขาดความเข้มแข็งและไร้ประสิทธิภาพ พอ ๆ กับที่สังคมขาดประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรม เพราะสังคมมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม ปัจจัยเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองดูเหมือนจะมีความสำคัญเป็นอันมากในการบังคับใช้กฎหมาย คนทั่ว ๆ ไปจะเคารพกฎหมายและเคารพเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองก็ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองกระทำตนเป็นคนเคารพกฎหมายด้วย

4. สถาบันสื่อมวลชน

สื่อมวลชนที่เข้ามามีส่วนให้เราได้รับรู้ข่าวคราว หรือ ความบันเทิงหรือความรู้ก็ได้แก่หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์ วิทยุ และโทรทัศน์ สื่อมวลชนนั้นเราถือว่าเป็นสถาบันทางสังคมอย่างหนึ่ง เป็นที่ถ่ายทอดความคิดเห็น จากผู้ชำนาญการไปสู่มวลชนซึ่งมีความแตกต่างกันในทางค่านิยม

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับอาชญากรรมนั้น ในทางอาชญาวิทยาเชื่อกันว่าการถ่ายทอดอย่างซ้ำซากเกี่ยวกับพฤติกรรมของอาชญากร จะมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการถ่ายทอดความคิดเห็นที่ผิดให้แก่ผู้รับรู้หรือรับฟัง ยิ่งในกรณีที่ถ่ายทอดให้เห็นว่าผู้ละเมิดกฎหมายเป็นผู้ที่สมควรได้รับความเห็นอกเห็นใจ หรือการยกย่องสรรเสริญด้วยแล้ว ก็ยิ่งเป็นอันตรายมากยิ่งขึ้น สื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเป็นตัวหนุนที่คนคิดเดิม หรือมิฉะนั้นก็

ส่งเสริมให้เห็นตามสภาพแวดล้อมที่ตนรู้สึกว่าเป็นแล้ว ทั้งที่ทัศนคติหรือสภาพแวดล้อมเหล่านั้นจะเป็นสิ่งที่นำไปสู่การกระทำที่ผิดกฎหมาย ทำให้บุคคลที่มีทัศนคติผิด ๆ มาก่อนพลอยมีภาพในใจที่ผิด ๆ เคลิ้มไปกับสื่อมวลชนที่เขาได้สัมผัส เพราะสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่ตรงกับความต้องการ และผลประโยชน์ของตนเอง เป็นสิ่งที่ตนอยากหรือพร้อมที่จะเรียนรู้หรือทำความเข้าใจแสดงว่าตนมีค่านิยมที่ตรงกับสิ่งที่สื่อมวลชนแสดงออกมา นี่คือนักโฆษณาที่เป็นอันตรายของสื่อมวลชนซึ่งมองสิ่งผิดหรือค่านิยมที่ผิด ๆ ให้แก่สาธารณชน

สื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมารกระทำผิด เช่นสื่อมวลชนเป็นสื่อที่ถ่ายทอดค่านิยมในเรื่องความมั่งคั่ง วัตถุนิยม ความไร้ศีลธรรม ทั้งในแง่การประกอบอาชญากรรมและความสัมพันธ์ทางเพศ ทำให้เยาวชนยอมรับแบบอย่าง และโน้มเอียงไปในทางกระทำผิดได้

ส่วนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องยาบ้า

นพพร พานิชสุข (2523) ศึกษาอิทธิพลของครอบครัวที่มีผลต่อการใช้ยากระตุ้นประสาทแอมเฟตามีนของเด็กวัยรุ่น พบว่า ครอบครัวที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการใช้ยากระตุ้นประสาทประเภทแอมเฟตามีน เพราะการเลี้ยงดูของบิดามารดาและสภาพปัญหาภายใน การไม่ค่อยเข้าใจบุตรธิดา ทัศนคติไม่ตรงกัน รู้สึกว่าเหว และเหงาใจ อยากหนีออกจากบ้าน เด็กจะขาดที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ คบเพื่อนไม่ดี สภาพครอบครัวไม่สมบูรณ์ บิดามารดาแยกกันอยู่ และความเป็นอิสระในการจำหน่ายยา ของร้านขายยาที่มีมากเกินไป เป็นสิ่งที่มีผลด้วยเช่นกัน

ฉัตรอุมา เร็มรุจน์ (2531) ศึกษาการแพร่ระบาดของการใช้ยากระตุ้นประสาท โดยการสำรวจปัจจัยปัญหาและผลกระทบต่อครอบครัวและสังคมของกลุ่มคนงานในโรงงานแล่ปลา จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สาเหตุสำคัญของการใช้ยาของคนงานเนื่องจากการซื้อได้ง่ายและราคาถูก สาเหตุของการใช้ยาคั้งแรกบอกว่าจะตัดสินใจเอง เพราะทราบว่าการใช้ยาดังกล่าวจะทำให้ไม่่วงนอนมีผลให้สามารถทำงานได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่เคยใช้ยามาก่อนหากหยุดยาจะไม่สามารถทำงานได้หรือทำงานได้ช้าลง ซึ่งพบอีกว่าคนงานเหล่านั้นมีความรู้อย่างผิวเผินเกี่ยวกับยากระตุ้นประสาท การใช้ยาของเพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่ที่แพร่หลายจึงกลายเป็นค่านิยมของกลุ่มคนงานในการใช้ยา ประกอบกับการใช้ยาไม่ได้ก่อให้เกิดอาการเจ็บป่วยอย่างเฉียบพลัน

แต่กลับทำให้ทำงานได้มากขึ้น

กรมฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ (2533) ศึกษาสภาพการใช้สารเสพติดและทัศนคติเกี่ยวกับสารเสพติด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปี 2533 พบว่า นักเรียน ร้อยละ 5 เคยใช้สารเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่งมาแล้ว โดยร้อยละ 11-16 เคยใช้ยากระตุ้นประสาทมาแล้ว และนักเรียนมัธยมศึกษาสายอาชีพ พบว่าใช้ยากระตุ้นประสาทมากกว่าสายสามัญ พบว่าในเมืองใช้มากกว่าชนบท พบในสถานศึกษาเอกชนมากกว่ารัฐบาล ผู้ใช้ส่วนมากอยู่ในกลุ่มที่พักอาศัย อยู่ตามลำพัง นิยมใช้เวลาว่างพักผ่อนนอกบ้าน เป็นวิชาที่เรียน การบ้านไม่น่าสนใจ นักเรียนส่วนใหญ่เชื่อว่ายากระตุ้นประสาทมีอันตรายน้อย และไม่รังเกียจ ถ้าเพื่อนใช้ยากระตุ้นประสาท ชั้นที่เริ่มใช้ยาบ้างส่วนใหญ่เป็นม.5 ความรู้เรื่องยาเสพติดได้รับจากชั่วโมงลอนสุขศึกษา มากที่สุด ส่วนใหญ่เคยเห็นการรณรงค์ทางโทรทัศน์ และคิดว่าได้ผลดีในการให้ความรู้ ช่วยลดโอกาสที่นักเรียนจะใช้ยาเสพติดลงได้

วริยา ชูวสิน (2534) ศึกษาการรับข่าวสารเกี่ยวกับยาบ้าจากสื่อมวลชนของพนักงานขับรถบริษัทขนส่งจำกัด (บขส.) พบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารทั่วไปทางสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และวิทยุตามลำดับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับยาบ้า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารการรณรงค์จากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดรองลงมาคือหนังสือพิมพ์ ความคิดเห็นหลังจากการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับยาบ้าส่วนใหญ่ต้องการให้ทางราชการมีการปราบปรามอย่างจริงจังเกี่ยวกับแหล่งผลิต ผู้จำหน่ายและการตั้งด่านตรวจปัสสาวะตามจุดการเดินทางให้มากขึ้น และควรมีการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับโทษของยาบ้าผ่านสื่อมวลชนให้มากกว่านี้และกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งมีความเห็นว่า ยาบ้ายังมีประโยชน์สำหรับบางคนทำให้ขับรถได้นาน นอกจากนั้นยังพบว่ากลุ่มผู้ขับรถบางกลุ่มมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาบ้า และมีเพียงบางส่วนที่มีความรู้ไม่ถูกต้องในบางประเด็นเกี่ยวกับคุณสมบัติ ตลอดจนกฎหมายเรื่องยาบ้า

วิลาสินี วิจารณ์บุตร(2534)ศึกษาทัศนคติของบุคลากรทางการแพทย์ต่อยาบ้าพบว่า ผู้ที่เสพยาบ้าส่วนใหญ่ที่เข้ารับการบำบัดรักษา เป็นผู้ที่อายุน้อยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน มีอาชีพรับจ้างทั่วไป อาศัยยาบ้าเพื่อให้สามารถทำงานหนักได้โดยไม่รู้สึกรังง ส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำจากเพื่อนให้ทดลองใช้ครั้งแรก โดยสามารถซื้อยาบ้าจากร้านขายยาทั่วไป และมีความเห็นว่าการใช้ยาบ้าจะส่งผลกระทบต่อตนเองและครอบครัว เพราะเป็นสาเหตุทำให้ผู้ป่วยส่วนใหญ่ต้องประสบอุบัติเหตุบ่อยครั้ง โดยบุคลากรทางการแพทย์ส่วนใหญ่เห็นว่า วิธีที่ดีที่สุดในการลดปัญหายาบ้า คือ การเสริมสร้างทัศนคติในทางที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาบ้า และควรมีมาตรการและบทลงโทษที่

ชัดเจนและเข้มงวดมากขึ้น

โยธิน แสงวดี และพิมลพรรณ อิศรภักดี (2534) ศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงของพนักงานขับรถสิบล้อต่อการรับและแพร่เชื้อเอชไอวี พบว่า วิธีชีวิตของพนักงานขับรถส่วนมากไม่มีเวลาอยู่กับครอบครัว ต้องเดินทางตลอด 24 ชั่วโมง ผู้ขับรถบรรทุกสิบล้อสายยาวทุกคนจะบริโภคยาบ้า เพราะไม่มีเวลาพักผ่อน และไม่มีวิธีใดที่จะช่วยให้ตนเองสามารถทำงานได้ตลอดเวลา การกินยาบ้าจึงเป็นทางเลือกวิธีสุดท้ายที่ทุกคนคิดว่า " เหมาะสม " ที่สุด พนักงานขับรถจะจับและดื่มเหล้าเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ยาบ้าออกฤทธิ์ และเมื่อต้องการถอนพิษของยาบ้าออกจากร่างกายจะมี 2 วิธี คือ ดื่มเหล้าไม่ผสมครึ่งแก้วครึ่งเดียว หรือการร่วมเพศเพื่อให้ร่างกายอ่อนเพลีย นอนหลับได้ง่าย

สารภี ศิลา และคณะ (2534) ศึกษาการใช้สารเสพติดประเภทยาบ้า ในชุมชนกระเหรี่ยงเขตพื้นที่สวรรคณ้อย จ.แม่ฮ่องสอน พบว่า สาเหตุของการได้รับยาบ้าคือได้รับการแนะนำให้ใช้โดยตรงจากนายจ้างคนเมืองหรือม้ง หรือได้จากคนขับรถบรรทุกกระหล่ำปี่จากภายนอกชุมชน โดยเริ่มแรกเป็นการแนะนำให้ใช้เพื่อกระตุ้นการทำงานให้มากขึ้น จนกระทั่งคุ้นเคยในเวลาต่อมา จากที่เคยได้รับฟรี ก็เป็นการใช้เงินซื้อกินเองจากคนขับรถบรรทุก ปัจจุบันต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาบ้าของชาวเขาได้แก่ ปัจจุบันด้านความสมัครใจ ที่บ่งชี้ถึงความสมัครใจที่เสพยาเป็นผลจากความไม่รู้ที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับผลหรืออันตรายของยาบ้า รวมทั้งการมีทัศนคติที่ดีต่อยาบ้า ไม่มีปฏิกิริยาต่อต้านแต่อย่างใด ปัจจุบันด้านความสามารถ ในการหาได้ง่ายของยาบ้า จากคนขับรถบรรทุกหรือของนายจ้าง ถึงแม้ว่าราคาอาจสูงถึง 30 บาทต่อเม็ด แต่ก็ต้องกิน โดยเฉพาะช่วงเก็บกระหล่ำปี่ ปัจจุบันส่งเสริมสนับสนุนอีกอย่างหนึ่งของสถานการยาบ้าของชาวเขาคือปัจจัยเรื่องจิตวิทยา โดยพบว่า นายจ้างซึ่งมีบุคลิกภาพที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง กล้าได้กล้าเสี่ยงที่จะใช้ยาบ้าในการประกอบกิจการ ส่วนลูกจ้างชาวกระเหรี่ยง ก็มีลักษณะข้อสัต์ย์อ่อนโยน เชื่อฟังง่ายไม่ค่อยมีปากเสียง นายจ้างให้ทำอะไรก็ทำตามนั้น

แหววตา ธนบัตร (2534) ศึกษาผลการสื่อสารรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้าที่มีต่อเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เยาวชนกลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์มากที่สุด ในขณะที่รับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ ประเภทป้ายประกาศและจากสื่อบุคคลประเภทเพื่อนรองลงมาตามลำดับ แต่ให้ความเชื่อถือในแหล่งข่าวสารจากสื่อบุคคลโดยบิดามารดา และสื่อเฉพาะกิจทางแผ่นพับ ระดับความรู้และทัศนคติที่ได้จากการรณรงค์ต่อต้านยาบ้า

ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับปานกลาง และต้องการให้มีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้เรื่องยาบ้าผ่านสื่อมวลชนให้มากขึ้น

จินดา เตชะศรีนทร์ (2535) ศึกษาการใช้ยาบ้าในคนขับรถบรรทุกและศึกษาเปรียบเทียบการตรวจหาแอมเฟตามีนในปัสสาวะของอาสาสมัครที่ได้รับยาต่างๆ พบว่า ผู้ขับรถบรรทุกร้อยละ 82 เคยใช้ยาบ้า (ยาเม็ด) มาก่อน เวลาเสพยาทั้งที่เสพยาพร้อมกับยาสูบกำลั้งและเสพยาบ้าอย่างเดียว ปริมาณที่เสพยาโดยเฉลี่ย หนึ่งในสี่ถึงครึ่งเม็ด โดยซื้อในราคา 15 - 25 บาทต่อเม็ด ผู้ขับรถบรรทุกร้อยละ 56.7 เชื่อว่ายาบ้าเป็นสารเสพติด และจะใช้เฉพาะเวลาขับรถเท่านั้น ระยะทางในการขับรถ รายได้ที่มีเรื่องของจำนวนเที่ยวมากเกี่ยวข้อง ความรู้เกี่ยวกับยาบ้าและทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้ามีความสัมพันธ์กับการใช้ยาของผู้ขับรถบรรทุก โดยมีทัศนคติและการมีอิสระที่จะพักเป็นตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายการผันแปรของความรุนแรงในการใช้ยาบ้าได้มากที่สุด

กองป้องกันยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. (2536) ศึกษาสภาพปัญหายาเสพติดในกลุ่มผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรม พบว่า กลุ่มผู้ใช้แรงงานร้อยละ 12 ใช้ยาบ้าและกัญชา สาเหตุการใช้มาจากเพื่อให้มีแรงทำงาน ส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลางและได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดจากทางโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือวิทยุและหนังสือพิมพ์ นิตยสารบันเทิง ผู้ใช้แรงงานมีทัศนคติว่ายาบ้ามีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ มีประโยชน์มากกว่ามีโทษ ใช้แล้วไม่ทำให้เกิดอุบัติเหตุในการทำงาน ทดลองใช้อาจไม่ติดได้

วัฒนา พิมพ์อัฐ (2536) ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของยาบ้าในคนขับรถในถนนเพชรเกษม จ.ราชบุรี พบว่า คนขับรถบรรทุกส่วนใหญ่ใช้ยาบ้ามานานไม่น้อยกว่า 1 ปี โดยปริมาณยาบ้าที่ใช้แต่ละครั้งในปริมาณ หนึ่งในสี่เม็ด โดยจะละลายในเครื่องดื่มบำรุงกำลัง ยาบ้าที่ใช้ส่วนใหญ่ได้จากบีมน้ำมันและจากคนขับรถบรรทุกด้วยกัน และการใช้ยาบ้าส่วนใหญ่ทดลองใช้เองไม่มีผู้ใดแนะนำ คนขับรถที่แต่งงานแล้ว มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของยาบ้าต่อตัวผู้เสพยาสูงกว่าคนขับรถบรรทุกที่เป็นโสด และได้รับความรู้เกี่ยวกับยาบ้าจากแผ่นภาพโฆษณาข้างทาง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของยาบ้าต่อตัวผู้เสพยาสูงสุด คนขับรถบรรทุกที่ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบต่อครอบครัวสูงสุด ในขณะที่ คนขับรถที่ได้รับความรู้จากนิตยสารและหนังสือพิมพ์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบต่อครอบครัวต่ำสุด และคนขับรถที่อาชีพเดิมเป็นข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีความรู้ความเข้าใจผลกระทบต่อสังคมสูงสุด แต่คนที่ขับรถที่อาชีพเดิมรับจ้าง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบต่อสังคมต่ำสุด

นารี ผลลลิต (2536) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเสพยาบ้าของผู้ขับรถบรรทุกในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ร้อยละ 27.8 ของผู้ขับรถบรรทุกมีการเสพยาบ้า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเสพยาบ้าได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ ช่วงเวลาที่ขับรถ ระยะทาง ระยะเวลาประเภทรถ ประเภทของสิ่งของที่บรรทุก การประกันอุบัติเหตุ และเจ้าของรถ การเสพยาบ้าจากความอ่อนเพลีย ง่วงนอนเพราะต้องขับรถเป็นเวลานาน และหากเพิ่มคนขับรายได้จะลดลงและหากแวะพักระหว่างทางจะทำให้ถึงที่หมายช้าและอาจไม่ปลอดภัย

ยุพา วงศ์ไชย และคณะ (2538) ศึกษาการประเมินผลการควบคุม ป้องกันและแก้ไขการแพร่ระบาดของวัตถุเสพติด (ยาบ้า) พบว่า การแพร่ระบาดของยาบ้าและผลกระทบต่อโดยตรงจากผู้เสพยาบ้ามีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะในพื้นที่การระบาดในจังหวัดใหญ่ ผู้เสพยาบ้าวันละ 6-7 ครั้ง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอดนับตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในสถานเริงรมย์มีการเสพยาบ้ามากขึ้น รวมทั้งกลุ่มผู้เสพยาบ้าที่ไม่มีประวัติการกระทำผิด และไม่เห็นว่าการเสพยาบ้าเป็นการเริ่มต้น ไปสู่การเสพยาเสพติดอื่นๆ ที่อันตรายสูงขึ้น และยาบ้าได้แพร่ระบาดไปสู่กลุ่มนักเรียนและกลุ่มผู้ว่างงานมากขึ้น ผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบายในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้าให้ทันขณะในการให้ความสำคัญของสถาบันครอบครัว และโรงเรียน ในการให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับยาเสพติดและควรเน้นกลุ่มเสี่ยงและการแก้ไขปัญหายาบ้าต้องให้ความสำคัญต่อทุกวงจรตั้งแต่การผลิต การค้า การระบาด การจับกุมและการบำบัดรักษาเน้นการทำงานเชิงรุก

เสริน ปุณณะहितานนท์ (2521) ศึกษาทัศนคติของเยาวชนไทยที่มีต่อยาเสพติดและการประเมินเกี่ยวกับประสิทธิผลของวิธีการป้องกันและให้การศึกษา โดยการสำรวจข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนและวิทยาลัยต่างๆ พบว่า สถานการณ์แวดล้อมในการดำรงชีวิตและการหายาบ้าได้โดยง่ายมีบทบาทสำคัญในการเป็นสาเหตุของการมีประสบการณ์ครั้งแรกในการเสพยาบ้า

อรอนงค์ หงษ์ชุมแพ (2538) ศึกษาความรู้เกี่ยวกับยาบ้าและการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอหัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ส่วนใหญ่ นักเรียนมีความรู้เรื่องยาบ้าในระดับดีมาก โดยมีความต้องการผ่านสื่อทางโทรทัศน์มากที่สุด ส่วนความต้องการผ่านบุคคลต่างๆนั้น ต้องการจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมากที่สุด การป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า กลุ่มเยาวชนใช้การตัดสินใจที่จะมีพฤติกรรมใดๆบนพื้นฐานของความรู้เกี่ยวกับยาบ้า การคบเพื่อนที่ดี สัมพันธภาพในครอบครัว และความมุ่งมั่นในชีวิตที่ดี

งานวิจัยเกี่ยวกับยาเสพติดทั่วไปที่เกี่ยวข้อง

สุพจน์ เด่นดวง (2522) ศึกษาบทบาทของ " บุคคลสำคัญ " ที่มีต่อผู้ติดยาเสพติด พบว่า การติดยาเสพติดขึ้นอยู่กับความรู้สึเกี่ยวกับตัวเอง ความสัมพันธ์กับบิดา การมีเพื่อนที่โรงเรียนติดยาเสพติด และการมีเพื่อนที่บ้านติดยาเสพติด

จรัส สุวรรณเวลา และคณะ (2523) ศึกษาปัญหายาเสพติดในประเทศไทย พบว่า การมียาแพร่หลายและหาได้ง่ายเป็นปัจจัยสำคัญในการระบาด การมียาในชุมชนเพียงอย่างเดียว ไม่ได้เป็นเหตุของการระบาดของยาเสพติด สิ่งสำคัญในการได้รับยาเสพติดครั้งแรกจากเพื่อนโดยเพื่อนแนะนำให้รู้จัก นอกจากนี้ยังเกิดจากสภาพความกดดันจากครอบครัว สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม การขาดที่ปรึกษา การว่างงาน และไม่มีอะไรทำ

วิทยา มณีสุธรรม (2523) สำรวจเหตุจูงใจในการเสพยาเสพติดและการบำบัดรักษา ความคิดเห็นในการปราบปรามยาเสพติด พบว่าสาเหตุที่ทำให้ติดยาเสพติดคือ อยากทดลอง เพื่อสนุกสนาน เพื่อนชวน มีเรื่องไม่สบายใจ ตามลำดับ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พบว่าผู้ติดยาเสพติดและผู้ปกครองเห็นว่า การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ไม่สามารถแก้หรือลดปัญหาเสพติดลงได้เพราะเป็นการกระทำที่ปลายเหตุ คือ จับกุมเฉพาะผู้เสพย์ ส่วนผู้ค้าจะโดนจับกุมเฉพาะรายย่อยเท่านั้น

คณะอนุกรรมการทำงานฝ่ายวิจัยป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ (2524) ศึกษาสภาพปัญหาการใช้สารเสพติดของนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษา อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า สาเหตุของการทดลองเสพยาเสพติดครั้งแรกเป็นเพราะอยากลองยา เหตุรองลงมาคือ เพื่อความสนุกสนาน เพื่อนชวน และมีเรื่องไม่สบายใจ ตามลำดับ โดยที่นักศึกษาส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องว่า การใช้สารเสพติดเป็นการไม่ดี แม้จะใช้เพียงชั่วคราวก็เป็นการที่ผิด และยังเชื่อว่าเมื่อใช้สารเสพติดชนิดต่างๆ แล้วจะเลิกได้มากกว่าเลิกไม่ได้ และนอกจากนี้ยังพบว่า อิทธิพลสำคัญที่ทำให้ นักศึกษามีเจตคติที่ถูกต้องต่อการใช้สารเสพติดคือครอบครัวการที่พ่อแม่ไม่ฝึกฝนหรือไม่ใช้สารเสพติดตลอดจนบอขายมุขต่างๆ ถ้าครอบครัวมีความขัดแย้ง ระหว่างพ่อแม่มีเรื่องโต้เถียงกันมาก ก็จะสัมพันธ์กับการที่นักศึกษาจะไปมีเพื่อนสนิทที่ใช้สารเสพติด และสัมพันธ์กับการรู้จักคนที่ใช้สารเสพติด ตลอดจนมีผลทำให้ความสัมพันธ์ ระหว่างนักศึกษากับครอบครัวมีความห่างเหินลงไป และถ้าสิ่งแวดล้อมไม่มียา

เสพติดแพร่หลาย โอกาสที่นักศึกษาจะพบปะคนที่ติดยาหรือใช้ยาตลอดจนโอกาสที่จะพบเห็นยาเสพติดเป็นได้มาก

นพรัตน์ เสริมพานิชย์ (2526) ศึกษาเปรียบเทียบชาวปัญญาและภูมิหลังระหว่างเยาวชนที่ติดและไม่ติดยาเสพติดให้โทษ พบว่า เยาวชนที่ติดยาเสพติดส่วนมากอาศัยอยู่บ้านเช่าตามลำพังหรือหอพักเอกชนหรือบ้านเพื่อน อยู่ในแหล่งสลัมหรือใกล้แหล่งสลัม เมื่อมีเวลาว่างมักจะไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ บิดามารดามีการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่มากกว่าผู้ไม่ติดยา สาเหตุการติดยาจากคำชักชวนของเพื่อนฝูง ความอยากรอง อยากรู้ อยากเห็น ปัญหาครอบครัวที่ไม่สามารถแก้ไขได้และเสพยาเพราะความสนุกสนานหรือเพราะความสบายใจ และเสพยาเพราะที่พิกอาศัยมีผู้ติดยาเสพติดอาศัยอยู่มาก

โสภา ชูพิกุลชัยและคณะ (2528) ศึกษาปัจจัยทางสังคมสำหรับเป็นข้อบ่งชี้การเสพติดของชายไทยวัยทำงาน พบว่า ข้อบ่งชี้ภาวะการติดยามีอยู่ 6 ด้านคือ 1. ข้อบ่งชี้ด้านร่างกาย 2. ข้อบ่งชี้ด้านอารมณ์ 3. ข้อบ่งชี้ด้าน เศรษฐกิจ 4. ข้อบ่งชี้ด้านการทำงาน 5. ข้อบ่งชี้ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว 6. ข้อบ่งชี้ด้านทางสังคม

ลาดทองใบ ภูอภิรมย์ (2530) ศึกษาบทบาทของครอบครัวในการป้องกันการติดยาเสพติด พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อภูมิทัศน์ทางการติดยาเสพติดของเด็ก 3 ด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติด ปริมาณการชักชวนจากเพื่อน และปริมาณความใกล้ชิดกับยาเสพติด โดยถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบใช้เหตุผลมาก ได้รับความรักความเอาใจใส่มาก และบิดามารดามีเวลาที่จะควบคุมการรับชมวิทยุโทรทัศน์ที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก จะทำให้เด็กมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการติดยาเสพติดและการปฏิเสธการชักจูงจากเพื่อนได้มากกว่า เด็กที่มีความใกล้ชิดกับยาเสพติดมาก จะเป็นเด็กที่ได้รับความรักความอบอุ่นน้อย ใช้เหตุผลน้อย และมีทัศนคติที่ตื่นน้อยต่อการควบคุมการรับชมวิทยุโทรทัศน์ของผู้ปกครอง

สนิท สมัครการ และคณะ (2530) ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติ เกี่ยวกับยาเสพติดของคนหนุ่มสาวไทย พบว่า แหล่งซื้อขายยาเสพติดเป็นประจำ คือ ผู้ชายใกล้บ้าน และแหล่งที่ระบุชื่อได้ชัดเจน แสดงให้เห็นว่าการซื้อขายยาเสพติดในประเทศไทยค่อนข้างจะสะดวกและหาได้ง่าย ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่จะเสพยาวันละ 2 - 6 ครั้ง ค่าใช้จ่ายในการเสพยาประมาณเดือนละ 1,000 - 5,000 บาท เหตุจูงใจมาจากเพื่อนชักชวน อยากทดลอง และมีเรื่องกลุ้มใจ ปัญหาสำคัญของผู้ติดยาเสพติดคือสุขภาพร่างกายทรุดโทรม อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะผู้ที่ติดมากจะต้องหา

ทางให้ได้ยามาเสพยาให้ได้ไม่ว่าจะเป็นวิธีการใดๆก็ตาม ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและอาชญากรรมตามมาด้วยแล่งข่าวสารที่เกี่ยวข้องยาเสพติดมีอยู่ 3 แหล่งใหญ่ คือ เพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน สมาชิกในครอบครัวและสื่อสารมวลชน

อรเพ็ญ นาควัระและคณะ (2530) ศึกษาอิทธิพลและบทบาทของครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครองมีผลต่อพฤติกรรมที่มีปัญหาของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมแบบเข้มงวดกวดขันและปล่อยปละละเลย

วารุณี ภูริสินธิ์ (2531) ศึกษาสาเหตุการติดยาเสพติดในวัยรุ่น โดยศึกษาเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพครอบครัวและความสัมพันธ์ในครอบครัวรวมทั้งกลุ่มเพื่อน มีความสัมพันธ์ค่อนข้างมากต่อการติดยาเสพติดในวัยรุ่น ส่วนการเข้าไปเที่ยวในสถานบันเทิงต่างๆ ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการติดยา ในด้านความสัมพันธ์กับการกระทำผิดนั้นพบว่า ผู้ติดยาเสพติดกระทำผิดมากกว่าผู้ไม่ติดยาเสพติดในทุกประเภทของความผิด ผู้ติดยาเสพติดจะลักทรัพย์จากบ้านตนเองและทะเลาะวิวาท โดยไม่ใช้อาวุธในสัดส่วนที่ค่อนข้างมาก ส่วนการลักทรัพย์ผู้อื่นและทะเลาะโดยใช้อาวุธและความผิดทางเพศจะกระทำในสัดส่วนที่น้อยลงมาก

สมนึก รอดประเสริฐ (2533)สำรวจเยาวชนที่ติดยาเสพติดที่มารับการสงเคราะห์ให้เลิกยาพ.ศ.2520-2521 พบว่า ผู้ติดยาครั้งหนึ่งไม่ได้อยู่กับครอบครัวที่มีบิดามารดาที่อยู่พร้อมหน้ากัน ส่วนใหญ่บุตรคนโตเป็นคนติดยาเสพติดมากที่สุด และผู้ติดยาส่วนใหญ่เป็นโสด เริ่มใช้ยาครั้งแรกเมื่ออายุ 14 - 17 ปี สาเหตุส่วนใหญ่พบว่า อยากรู้ เพื่อนชักชวน ปัญหาครอบครัวและสิ่งแวดล้อม

โสภา ขปิลมันน์ และคณะ (2533) ศึกษาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในเด็ก และเยาวชนย่านชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กและเยาวชนไว้ว่างใจมารดามากที่สุด เมื่อมีปัญหาจะนึกถึงมารดา อยากรบายปัญหาด้วย เมื่อไม่ได้ระบายจะรู้สึกอึดอัด อยากรทำทุกอย่างที่ขวางหน้า อยากรไปให้พ้นและมีความว่าเหว จะเริ่มใช้สารเสพติดเมื่ออายุระหว่าง 11 - 14 ปี เพื่อนที่เสพยาเสพติดเป็นผู้ชักจูงให้ใช้เป็นครั้งแรก และใช้เกือบทุกวัน ให้ทัศนะว่าสารเสพติดมีทั้งประโยชน์คือ ทำให้หายเหงา เข้ากับเพื่อนได้ ทำให้ไม่คิดอะไร ทำให้หายกลุ่มทำให้สบายใจ และในสวนโทษ คือ เลิกยาก เสียสุขภาพ ร่างกายอ่อนแอ เสียเงิน และผิด

กฎหมาย เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ยอมรับว่าความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะที่ถูกชักชวนให้ใช้คือ ความอยากทดลอง และขณะเสพสารเสพติดในครั้งแรกมีความรู้สึกที่กำลังทำผิด หลังจากเสพใน ครั้งแรกเกิดความรู้สึกมีแรง หายกลุ่มเกิดสบายใจขึ้น รู้สึกต่อการใช้ยาได้เคยใช้ยาไปแล้ว คือ รู้สึก เจ็บๆ จะใช้อีกก็ได้ ไม่ใช้ก็ได้ หลายคนมีความรู้สึกต้องการและอดกลั้นไม่ได้ เมื่อเห็นผู้อื่นกำลังใช้ อยู่ รู้สึกเป็นตายอย่างไรก็ต้องเสพยาให้ได้ แหล่งแพร่ระบาดที่สำคัญคือ ย่ายชุมชนแออัด ดิสโก้ เทรคและแหล่งมั่วสุมต่างๆ โดยสารกระตุ้นประสาท ยังพบได้ตามโรงงาน สถานบริการน้ำมัน และ แหล่งจอดรถบรรทุก แรงจูงใจที่มีผลต่อการเสพยาของเด็กและเยาวชน ที่มีน้ำหนักมากที่สุดคือ " ทำตามเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิด " ตามมาด้วยการ " ถูกเพื่อน/ผู้ใกล้ชิดบังคับ/คะยั้นคะยอให้ใช้ " " ต้อง การทดลองดูว่าเป็นอย่างไร " " มีความรู้สึกว่าได้ใช้ยาเสพติด " นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อ การแพร่ระบาดคือ ความประทับใจจากภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับยาเสพติด การเป็นผู้ขายยา รายย่อยจึงทำให้มีโอกาสใช้ยาไปด้วย

โสภา ขปิลมันน์และคณะ (2534) ได้ศึกษารูปแบบของชุมชนที่พึ่งปรารถนาของ ผู้อาศัยในชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ในเรื่องสภาพครอบครัวและชุมชน มีปัญหา ภายในครอบครัว เช่น ปัญหารายได้ไม่พอกับรายจ่าย ปัญหาคนในบ้านติดสุรา ปัญหายาเสพติด ปัญหาลูกประพฤติตัวไม่เข้าใจกัน ปัญหาไม่สามารถส่งลูกเรียนหนังสือได้ ลูกไม่ค่อยกลับบ้าน มี คนในบ้านติดการพนัน พ่อบ้านไม่กลับบ้าน ปัญหาสิ่งแวดล้อมรอบๆบ้าน ขาดความรู้สึก ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ลูกถูกเพื่อนๆชักจูงไปในทางไม่ดี

กองวิชาการ สำนักงานป.ป.ส. (2535) ศึกษาและสำรวจสภาพปัญหายาเสพติด ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ชุมชนแออัดมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดชนิดต่างๆ ส่วนใหญ่ผู้ติดยา เสพติดมีอายุระหว่าง 11 - 30 ปีกลุ่มผู้ติดยาเสพติดที่อยู่ในพื้นที่หรือชุมชนที่มีการค้ายาเสพติด ด้วยแล้ว มักจะก่อความเดือดร้อนให้แก่ชุมชนโดยการลักเล็กขโมยน้อย จี้ปล้น วิ่งราวทรัพย์ ทำตัว เป็นบุคคลอันธพาล ก่อการทะเลาะวิวาท และเสี่ยงตั้งรกรากในยามวิกาล

วีรวรรณ สุธีร์ไกรลาศ (2536) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการต้านทานการติดยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง สุขภาพจิต และการกล้าแสดงออกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อการเสพยาเสพติด และการปฏิเสธการชักจูงเรื่องยาเสพติดจากเพื่อนและระดับชั้นการศึกษา ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด ความภาคภูมิใจในตนเอง สุขภาพ

จิตและทัศนคติต่อการเสพติดยาเสพติด สามารถทำนายการปฏิเสธการชักจูงเรื่องยาเสพติดจากเพื่อน ส่วนตัวแปรเรื่องเพศและการกล้าแสดงออกไม่มีส่วนทำนายได้

ทองอินทร์ วงศ์โสธรและคณะ (2536) ประเมินผลแผนป้องกันยาเสพติด พ.ศ. 2535 - 2539 ระยะที่ 1 โดยการสำรวจความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติต่อต้านยาเสพติดของกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษานอกสถานศึกษาและประชากรวัยทำงาน พบว่า เยาวชนในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษารวมทั้งประชากรวัยแรงงานมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด ในระดับปานกลางถึงระดับมาก และมีเจตคติในการต่อต้านยาเสพติดในระดับมาก วิธีการและช่องทางในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติด พบว่า กลุ่มทั้งสามได้รับจากสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์มากที่สุด นอกจากนี้ยังได้รับข้อมูลจากสื่อมวลชนหลายชนิด สื่อบุคคลหลายกลุ่มและวิธีการหลายๆอย่างด้วยกัน กลุ่มเยาวชนในสถานศึกษาพบว่าผลการเรียนมีผลต่อความรู้ความเข้าใจเรื่องยาเสพติด ส่วนเยาวชนนอกสถานศึกษาและวัยแรงงานพบว่าภูมิลำเนาและพื้นฐานการศึกษา มีผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด ตัวแปรสภาพแวดล้อมมีผลต่อการสร้างเจตคติต่อต้านยาเสพติด ในทุกกลุ่ม คือ เยาวชนในสถานศึกษา ได้แก่ ปริมาณความรู้ที่ได้รับจากหนังสือเรียน บุคคลที่ให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด บุคคลที่ให้คำปรึกษา เยาวชนนอกสถานศึกษา ได้แก่ บุคคลที่ให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดเพียงตัวแปรเดียวที่มีผล และประชากรวัยแรงงานมีตัวแปร ได้แก่ บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย บุคคลที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับยาเสพติด การมีหรือไม่มีผู้ติดยาเสพติดในชุมชน วิธีการและช่องทางในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติดมีผลต่อการสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด โดยในกลุ่มในสถานศึกษาพบว่า สื่อมวลชน สื่อบุคคลไม่มีผล แต่วิธีการบางวิธีมีผล กลุ่มวัยแรงงาน พบว่า สื่อมวลชนและวิธีการบางวิธีมีผล แต่สื่อบุคคลไม่มีผล ในการสร้างเจตคติ นั้น กลุ่มในสถานศึกษาประถมศึกษาพบว่าสื่อมวลชนและสื่อบุคคลบางกลุ่มและวิธีการบางอย่างใช้ได้ผล แต่ระดับมัธยมพบว่าสื่อมวลชน และสื่อบุคคลไม่มีผล นักเรียนอาชีวศึกษาพบว่าสื่อมวลชนบางชนิดมีผลแต่สื่อบุคคลไม่มีผล กลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษา สื่อมวลชนไม่มีผล แต่สื่อบุคคลบางกลุ่มมีผล และส่วนประชากรวัยแรงงาน สื่อมวลชนบางชนิด สื่อบุคคลบางกลุ่ม มีผลต่อการสร้างเจตคติต่อต้านยาเสพติด

อัจฉรา ทองตัน (2536) ศึกษาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย พบว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีผลต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ บังคับบ้านแตก การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแบบประชาธิปไตยน้อย การคบหาสมาคมกับผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน มีผลต่อการกระทำผิดของเด็ก

กองป้องกันยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. (2536) ศึกษาสภาพการใช้อยาเสพติดในกลุ่มชาวประมง พบว่า ชาวประมงภาคกลางส่วนใหญ่ เคยเสพยาบ้า ร้อยละ 32.4 ชาวประมงภาคใต้ร้อยละ 38.9เคยเสพยาบ้า เปรียบเทียบสาเหตุที่เสพยาเสพติดทุกชนิดมาจากความอยากลองยกเว้นยาบ้าหรือแอมเฟตามีน และยังได้รับยาจากโดยหาซื้อเองและจากนายจ้างหรือได้กั๊งด้วย

วิศรา วราลักษณ์ (2538) ศึกษาการเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักเรียนเปิดรับข้อมูลจากสื่อมวลชนทุกประเภทบ่อยพอสมควร และมีระดับความรู้ความเข้าใจพอสมควร ในเนื้อหาการป้องกันสิ่งเสพติด รองลงมาคืออันตรายของสิ่งเสพติด ลักษณะของผู้ติดยาเสพติด ด้านสื่อบุคคล พบว่า ผู้ที่สนทนาเรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดมากที่สุดคือ ครู อาจารย์ รองลงมาคือ มารดา และเพื่อนสนิท ผู้ที่ทำให้เข้าใจมากที่สุดคือ ครู อาจารย์

วิลาสินี อโมมะศิริและคณะ (2539) ศึกษาปัญหาสารเสพติดในแรงงานก่อสร้าง พบว่า กลุ่มผู้แรงงานที่ใช้อยาเสพติดคิดเป็น ร้อยละ 25 โดยใช้อยาบ้า กัญชา และกระท่อม โดยพบว่า ช่างปูน ช่างไม้ ช่างทาสีและแรงงานกรรมกรมีการใช้ยาบ้าสูงสุดมากกว่าสารเสพติดชนิดอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อให้กำลังงาน และทำงานได้ทน โดยส่วนใหญ่ให้ทัศนะว่าการใช้สารเสพติดจำเป็นในการทำงานแต่ก็เห็นว่ามีอันตรายต่อสุขภาพ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ลักษณะของงาน รวมทั้งประสบการณ์การใช้อยาเสพติดอื่นๆมาก่อน และเพศ มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาบ้า กลุ่มผู้ใช้แรงงานรับชมข่าวสารทั่วไปและรับชมโทรทัศน์ เช่นเดียวกับการรับสื่อเกี่ยวกับสารเสพติดอื่นๆ สถานีโทรทัศน์ที่สนใจชมมากที่สุดคือสถานีโทรทัศน์สีช่อง 7 และช่อง 9 วิทยุมีการรับฟังทางสถานีที่มีรายการข่าวชาวบ้าน